

Վիճակագրական հավելված

Հավելվածների համարակալումը կատարված է ըստ գլուխների համարակալման:

Առանձին դեպքերում բաղադրիչների գումարի և արդյունքի սիջև աննշան տարբերությունները բացատրվում են տվյալների կլորացմամբ:

Հավելված 1

Աղյուսակ A 1.1 Հայաստան. Բնակչության բնական շարժի ցուցանիշները, ամուսնությունները և ամուսնալուծություններն ըստ ՀՀ մարզերի և ք.Երևանի, 2016թ.

	Մշտական բնակչության թվաքանակը տարեկերթին, հազ.մարդ			Ծնունդ			Մահ			Ամուսնություն	Ամուսնալուծություն
	Ընդամենը	արական	իգական	Ընդամենը	արական	իգական	Ընդամենը	արական	իգական		
ՀՀ	2 986.10	1 418.80	1 567.30	40 592.00	21 445.00	19 147.00	28 226.00	14 536.00	13 690.00	16 294.00	3 648.00
Ք.Երևան	1 075.80	497.10	578.70	15 418.00	7 950.00	7 468.00	9 274.00	4 738.00	4 536.00	6 528.00	1 581.00
Արագածոտն	128.50	63.50	65.00	1 742.00	949.00	793.00	1 162.00	574.00	588.00	705.00	144.00
Արարատ	258.40	125.20	133.20	3 684.00	1 993.00	1 691.00	2 413.00	1 271.00	1 142.00	1 319.00	230.00
Արմավիր	265.80	129.50	136.30	3 396.00	1 860.00	1 536.00	2 337.00	1 168.00	1 169.00	1 430.00	250.00
Գեղարքունիք	230.70	115.60	115.10	3 036.00	1 666.00	1 370.00	1 926.00	992.00	934.00	1 070.00	146.00
Լոռի	221.10	102.00	119.10	3 023.00	1 569.00	1 454.00	2 875.00	1 451.00	1 424.00	1 106.00	538.00
Կոտայք	252.80	121.50	131.30	3 488.00	1 818.00	1 670.00	2 341.00	1 253.00	1 088.00	1 412.00	274.00
Շիրակ	239.30	112.80	126.50	3 309.00	1 813.00	1 496.00	2 615.00	1 342.00	1 273.00	1 048.00	241.00
Սյունիք	138.90	67.90	71.00	1 468.00	762.00	706.00	1 367.00	739.00	628.00	672.00	132.00
Վայոց ձոր	50.30	24.30	26.00	629.00	333.00	296.00	513.00	288.00	225.00	356.00	42.00
Տավուշ	124.50	59.40	65.10	1 399.00	732.00	667.00	1 403.00	720.00	683.00	648.00	70.00

Աղբյուրը. ՀՀ ԱՎԾ

Հավելված 2

Աղյուսակ A3.1. Հայաստան. Աղքատության ցուցանիշները 2008 և 2016թթ.-ին
(ստանդարտ սիսլները փակագծերում)

(տոկոսներով)

	2008թ.			2016թ.		
	Ճայրահեղ աղքատ (%)	աղքատ (%)	Աղքատների %-ը ընդհանուր առկա բնակչության մեջ	Ճայրահեղ աղքատ (%)	աղքատ (%)	Աղքատների %-ը ընդհանուր առկա բնակչության մեջ
Քաղաքային բնակավայրեր	1.9 (0.3)	27.6 (0.9)	64.9	2.0 (0.4)	28.8 (1.4)	63.6
ք.Երևան	1.1 (0.4)	20.1 (1.4)	33.9	1.9 (0.5)	24.9 (1.8)	33.3
Այլ քաղաքներ	2.8 (0.4)	35.8 (1.1)	31.0	2.1 (0.5)	33.2 (1.9)	30.3
Գյուղական բնակավայրեր	1.2 (0.4)	27.5 (1.4)	35.1	1.4 (0.3)	30.4 (2.2)	36.4
Ընդամենը	1.6 (0.2)	27.6 (0.8)	100	1.8 (0.3)	29.4 (1.2)	100

Աղբյուրը. SSԿԱՀ 2008 և 2016թթ.

Նշում. Սպառումը գնահատվել է մեկ չափահաս անձի հաշվով: Աղքատության ցուցանիշները հաշվարկվել են օգտագործելով 2009թ.-ի նվազագույն պարենային զամբյուղը և 2009թ.-ին գնահատված ոչ պարենային ապրանքների մասնաբաժինը: Աղքատության զժերը ճշգրտվել են գնաճը հաշվի առած: Ստանդարտ սիսլները ճշգրտվել են ըստ ընտրանքի սկզբնական միավորների:

Աղյուսակ A3.2. Հայաստան. Մեկ չափահաս անձին համարժեք ամսական սպառումն ըստ դեցիլային խմբերի, 2008 և 2016թթ.-ին դրամ, 2008թ. միջին տարեկան գներով

(տոկոսներով)

Դեցիլային խմբեր	2008թ.		2016թ.		Սպառման միջին տարեկան փոփոխությունը 2008-2016թթ., %
	Մասնաբաժինն ընդամենը սպառման մեջ	Միջին սպառում	Մասնաբաժինն ընդամենը սպառման մեջ	Միջին սպառում	
1-ամենա աղքատ	4.8	20 462	4.1	20 867	0.2
2	5.9	25 200	5.3	26 778	0.8
3	6.7	28 907	5.7	29 073	0.1
4	7.6	32 524	7.2	36 486	1.4
5	8.4	36 311	8.3	42 087	1.9
6	9.4	40 213	9.3	46 809	1.9
7	10.5	44 839	10.4	52 200	1.9
8	11.9	50 663	11.9	60 095	2.2
9	13.9	59 478	14.1	71 006	2.2
10-հարուստ	20.9	90 123	23.7	119 400	3.6
Միջինը	100	42 870	100	50 481	2.1

Աղբյուրը. SSԿԱՀ 2008 և 2016թթ.

Աղյուսակ A3.3. Հայաստան. Աղքատության հիմնական ցուցանիշներն ըստ մարզերի և ք. Երևանի, 2008 և 2016 թթ. (ստանդարտ սխալները փակագծերում) [95% վստահության միջակայք ձևավոր փակագծերով]

(տոկոսներով)

	2008թ.		Աղքատ		2016թ.		%-ն աղքատների մեջ	%-ն ընդհանուր առկա բնակչության մեջ
	Ծայրահեղ աղքատ				Ծայրահեղ աղքատ	Աղքատ		
ք. Երևան	1.1 (0.4) {0.3 ; 1.9}	20.1 (1.4) {17.3 ; 22.9}	1.9 (0.5) {1.0 ; 2.9}	24.9 (1.8) {21.2 ; 28.5}	28.2	33.3		
Արագածոտն	0.5 (0.4) {-0.3 ; 1.3}	20.3 (3.2) {13.9 ; 26.7}	0.6 (0.4) {-0.2 ; 1.4}	15.7 (2.8) {10.3 ; 21.2}	2.0	3.7		
Արարատ	1.6 (0.7) {0.2 ; 3.0}	31.3 (2.9) {25.5 ; 37.1}	1.0 (0.6) {-0.2 ; 2.3}	26.9 (4.1) {18.9 ; 35.0}	7.8	8.6		
Արմավիր	0.7 (0.3) {0.1 ; 1.3}	24.5 (2.4) {19.7 ; 29.3}	1.5 (0.8) {0.0 ; 3.1}	30.0 (5.1) {19.9 ; 40.0}	9.8	9.6		
Գեղարքունիք	0.4 (0.1) {0.2 ; 0.6}	32 (3.1) {25.8 ; 38.2}	1.0 (0.8) {-0.6 ; 2.5}	28.8 (5.0) {19.0 ; 38.5}	5.3	5.5		
Լոռի	2.8 (0.8) {1.2 ; 4.4}	34.2 (2.5) {29.2 ; 39.2}	2.7 (0.9) {1.0 ; 4.5}	35.8 (3.6) {28.8 ; 42.9}	11.5	9.5		
Կոտայք	2.1 (0.7) {0.7 ; 3.5}	39.5 (2.4) {34.7 ; 44.3}	1.3 (0.5) {0.3 ; 2.2}	35.4 (4.0) {27.6 ; 43.2}	12.6	10.5		
Շիրակ	4.6 (1.3) {2.0 ; 7.2}	42.4 (2.6) {37.2 ; 47.6}	3.7 (1.3) {1.1 ; 6.2}	45.5 (5.1) {35.5 ; 55.4}	12.1	7.8		
Սյունիք	1.3 (0.4) {0.5 ; 2.1}	20.3 (3.0) {14.3 ; 26.3}	1.1 (0.7) {-0.4 ; 2.5}	24.2 (3.2) {18.0 ; 30.5}	4.0	4.7		
Վայոց Ձոր	1.9 (0.9) {0.1 ; 3.7}	21.1 (3.1) {14.9 ; 27.3}	1.2 (0.7) {-0.2 ; 2.7}	18.8 (3.8) {11.4 ; 26.5}	1.3	2.1		
Տավուշ	1.7 (0.7) {0.3 ; 3.1}	23.2 (2.6) {18.0 ; 28.4}	1.9 (1.0) {-0.0 ; 3.8}	33.8 (3.8) {26.4 ; 41.2}	5.4	4.7		
Ընդամենը	1.6 (0.2) {1.2 ; 2.0}	27.6 (0.8) {26.0 ; 29.2}	1.8 (0.3) {1.3 ; 2.3}	29.4 (1.2) {27.1 ; 31.7}	100	100		

Աղբյուրը. SSԿԱՀ 2008 և 2016 թթ

Աղյուսակ A3.4. Հայաստան. Աղքատությունն ըստ սպառման և եկամտի ցուցանիշների, (ըստ ընդհանուր համակցության) 2016թ.

(տոկոսներով)

	Սպառման ցուցանիշով ոչ աղքատներ	Սպառման ցուցանիշով աղքատներ	Ընդամենը
Ծայրահեղ աղքատներ, ծայրահեղ (պարենային) աղքատության գիծ = 23 313 դրամ			
Եկամտի ցուցանիշով ոչ աղքատներ	92.2	1.4	93.6
Եկամտի ցուցանիշով աղքատներ	6.0	0.4	6.4
Ընդամենը	98.2	1.8	100
Աղքատներ, ընդհանուր աղքատության գիծ = 40 867 դրամ			
Եկամտի ցուցանիշով ոչ աղքատներ	57.0	18.8	75.8
Եկամտի ցուցանիշով աղքատներ	13.6	10.6	24.2
Ընդամենը	70.6	29.4	100

Աղբյուրը. SSԿԱՀ 2016թ.

Աղյուսակ A3.5. Միաժամանակ և սպառման և եկամտի ցուցանիշներով աղքատները և ծայրահեղ աղքատները 2008 - 2016 թթ.

(տոկոսներով)

	2008թ.	2009թ.	2010թ.	2011թ.	2012թ.	2013թ.	2014թ.	2015թ.	2016թ.
Ծայրահեղ աղքատներ	0.6	1.2	1.1	1.2	0.6	0.6	0.7	0.6	0.4
Աղքատներ	14.3	16.6	17.7	16.0	14.2	14.2	11.6	10.8	10.6

Աղբյուրը. SSԿԱՀ 2008-2016 թթ.

Աղյուսակ A3.6. Հայաստան. Աղքատության մակարդակը Հայաստանում 1996-2015 թթ.-ին ըստ ՀԲ երեք մեթոդաբանության

(տոկոսներով)

	1996թ. մեթոդաբանությամբ		2004թ. մեթոդաբանությամբ		2009թ. մեթոդաբանությամբ	
	աղքատ	ծայրահեղ աղքատ	աղքատ	ծայրահեղ աղքատ	աղքատ	ծայրահեղ աղքատ
1996	54.7*	27.7*
1998/99	55.1	22.9	56.1	21.0
2001	50.9	16.0
2002	49.7	13.1
2003	42.9	7.4
2004	39.0	7.2	34.6	6.4	53.5	4.4
2005	X	X	29.8	4.6	40.1	3.3
2006	X	X	26.5	4.1	30.2	2.3
2007	X	X	25.0	3.8	26.4	2.0
2008	X	X	23.5	3.1	27.6	1.6
2009	X	X	28.7	5.2	34.1	3.6
2010	X	X	28.9	5.3	35.8	3.0
2011	X	X	25.4	5.2	35.0	3.7
2012	X	X	21.1	3.5	32.4	2.8
2013	X	X	18.1	3.2	32.0	2.7
2014	X	X	18.1	3.3	30.0	2.3
2015	X	X	21.8	4.0	29.8	2.0
2016	X	X	X	X	29.4	1.8

*) 1996թ. տնային տնտեսությունների կենսամակարդակի ամբողջացված հետազոտությունն անց է կացվել մեկ ամսվա ընթացքում, այնուհետև 1998/99թ.-ին և սկսած 2001թ.-ից այն իրականացվում է տարեկան պարբերականությամբ: 1996թ.-2003թթ. հետազոտությունների տվյալները տարածված չեն գլխավոր համակցության վրա:

Աղյուսակ A3.7. Հայաստան. Աղքատության մակարդակի փոփոխության բաժանումը սպառման աճի և բաշխվածության բաղադրիչների 2008-2016թթ. ընթացքում (միջին արժեքներ)

	Ընդամենը	Քաղաքային բնակավայրեր	ք. Երևան	Այլ քաղաքներ	Գյուղական բնակավայրեր
Ծայրահեղ աղքատներ					
Աղքատության մակարդակի տոկոսային փոփոխությունը	0.17	0.12	0.87	-0.69	0.28
Սպառման բաղադրիչ	-7.93	-9.15	-9.91	-7.44	-6.73
Վերաբաշխման բաղադրիչ	8.11	9.27	10.78	6.75	7.01
Աղքատներ					
Աղքատության մակարդակի տոկոսային փոփոխությունը	1.85	1.23	4.78	-2.60	2.93
Սպառման բաղադրիչ	-26.76	-27.54	-23.29	-30.25	-25.25
Վերաբաշխման բաղադրիչ	28.61	28.77	28.07	27.65	28.19

Աղբյուրը. *SSY ԱՀ 2008 – 2016թթ.*

Նշում. 2008-2016թթ. ընթացքում աղքատության մակարդակի փոփոխությունը կարելի է բացատրել միջին սպառման մակարդակի և սպառման բաշխվածության փոփոխությամբ: Աղքատության մակարդակի փոփոխության բաժանումը սպառման աճի և բաշխվածության բաղադրիչների (ըստ Դատտի և Ռավալիոնիի կողմից մշակված մեթոդաբանության, 1992թ.) թույլ է տալիս բացատրել, թե ինչպիսին կլինեն սպառման աճի (անկման) ազդեցությունն աղքատության մակարդակի վրա, եթե անհավասարությունը մնար անփոփոխ և հակառակը: 2008-2016թթ.-ի ընթացքում Հայաստանում աղքատության ընդհանուր մակարդակի 1.85 տոկոսային կետով աճը պայմանավորված է և՛ սպառման, և՛ վերաբաշխման բաղադրիչների ներգործությամբ: Այսպես՝ այն դեպքում, երբ առաջին բաղադրիչի՝ սպառման միջին մակարդակի աճը հանգեցրել է աղքատության մակարդակի 26.76 տոկոսային կետով անկմանը, սպա երկրորդ բաղադրիչի՝ վերաբաշխման հիմքում ընկած անհավասարության ցուցանիշի աճը հանգեցրել է աղքատության մակարդակի 28.61 տոկոսային կետով աճի: Այլ կերպ ասած, եթե Հայաստանի բոլոր տնային տնտեսությունների սպառման մակարդակն աճեր միևնույն արագությամբ, սպա 2008թ. համեմատ աղքատությունը 2016թ. կնվազեր 26.76 տոկոսային կետով: Փոխարենը, աղքատ տնային տնտեսությունների սպառման ավելի դանդաղ աճի՝ ժամանակի ընթացքում աճի տեմպերի անհավասարության հետևանքով, աղքատության մակարդակը նվազեց ընդամենը 1.85 տոկոսային կետով: Այսպիսով, երկու բաղադրիչները համատեղ առաջացրել են աղքատության մակարդակի բարձրացում: Տարածաշրջանային կտրվածքով դիտարկելիս ակնհայտ է, որ գյուղական վայրերում աղքատության ընդհանուր մակարդակի 2.93 տոկոսային կետով ավելացումը պայմանավորված է սպառման միջին մակարդակի աճով, որը բերել է աղքատության մակարդակի 25.25 տոկոսային կետով անկման, և անհավասարության ցուցանիշի աճով, որը հանգեցրել է աղքատության մակարդակի 28.19 տոկոսային կետով աճի:

**Աղյուսակ A3.8. Հայաստան. Մպառման դետերմինանտները, 2008 և 2016թթ.-ին,
Կախյալ փոփոխական՝ Իո (մեկ չափահասի հաշվով սպառումը)**

	2008թ. Լրիվ պայմաններ		2016թ. Լրիվ պայմաններ	
Տնային տնտեսության բնութագրիչներ				
0-5 տարիքային խումբ	-0.026	(0.010)**	-0.028	(0.013)*
6-14 տարիքային խումբ	0.014	(0.008)*	0.001	(0.02)
15-18 տարիքային խումբ	-0.052	(0.013)***	-0.072	(0.017)***
19-25 տարիքային խումբ	0.011	-0.009	-0.009	(0.013)
26-45 տարիքային խումբ	0.022	(0.008)**	0.026	(0.008)***
46-60 տարիքային խումբ		հենք		հենք
61+ տարիքային խումբ	-0.023	(0.012)*	0.020	(0.009)*
Լո(տնային տնտեսության չափը)	-0.213	(0.022)***	-0.240	(0.023)***
Տնային տնտեսության գլխավորի բնութագրիչները				
Գլխավորի տարիքը	-0.007	(0.003)*	0.005	(0.007)
(Տարիքը) ²	0	(0.000)**	0.000	(0)
Գին	-0.06	(0.010)***	-0.037	(0.012)**
Հաշմանդամ	-0.027	(0.037)	0.052	(0.035)
Տարրական կամ ցածր կրթություն, թերի միջնակարգ		հենք		հենք
Ընդհանուր միջնակարգ կրթություն	0.076	(0.013)***	0.016	(0.015)
Միջնակարգ մասնագիտական	0.261	(0.097)**	-0.061	(0.017)***
Բարձրագույն կրթություն	0.237	(0.013)***	0.170	(0.017)***
Վարձու աշխատող		հենք		հենք
Բնքնագրադված	0.053	(0.027)*	-0.011	(0.033)
Այլ գործունեությամբ զբաղվող	0.044	(0.064)	-0.139	(0.08)
Գործազուրկ	-0.014	(0.021)	0.012	(0.048)
Կենսաթոշակառու	0.048	(0.036)	0.094	(0.077)
Այլ ոչ մասնակից	0.019	(0.071)	0.347	(0.053)***
Տնային տնտեսության այլ բնութագրիչներ				
Միգրացիայում գտնվող անդամների առկայությունը	0.074	(0.018)***	0.196	(0.023)***
Արտասահմանից վերադարձած անդամների առկայությունը	0.079	(0.025)***	0.069	(0.022)**
Հայաստանի այլ մբնակավայրերից վերադարձած անդամների առկայությունը	0	0	0.116	(0.072)
Վարձու աշխատող անդամների մասնաբաժինը տնային տնտեսությունում		հենք		հենք
Բնքնագրադված անդամների մասնաբաժինը տնային տնտեսությունում	-0.023	(0.024)	0.036	(0.052)
Այլ գործունեությամբ զբաղվող անդամների մասնաբաժինը տնային տնտեսությունում	-0.049	(0.076)	0.180	(0.115)
Գործազուրկ անդամների մասնաբաժինը տնային տնտեսությունում	-0.244	(0.023)***	-0.286	(0.021)***
Կենսաթոշակառու անդամների մասնաբաժինը տնային տնտեսությունում	-0.283	(0.062)***	-0.186	(0.107)
Այլ չգրադված անդամների մասնաբաժինը տնային տնտեսությունում	0.094	(0.033)**	0.001	(0.076)
Ք.Երևան		հենք		հենք
Արագածոտն	-0.075	(0.020)***	-0.066	(0.02)***
Արարատ	-0.148	(0.011)***	0.002	(0.016)
Արմավիր	-0.043	(0.015)**	-0.128	(0.023)***
Գեղարքունիք	-0.16	(0.016)***	-0.087	(0.023)***
Լոռի	-0.165	(0.011)***	-0.170	(0.011)***
Կոտայք	-0.196	(0.007)***	-0.059	(0.005)***
Շիրակ	-0.211	(0.007)***	-0.347	(0.013)***
Սյունիք	-0.022	(0.010)**	-0.170	(0.009)***
Վայոց ձոր	0.008	(0.015)	0.014	(0.013)
Տավուշ	-0.028	(0.014)*	-0.269	(0.013)***
Կոնստանտա	11.112		11.369	(0.188)***
Ճշգրտված R քառակուսի	0.235		0.2303	
Աղքատներ MSE	0.3724		0.4235	
Դիտարկումների թիվը	7294		5,184	

Աղբյուրը. *SSY ԱՀ 2008 և 2016թթ. տվյալները:*
Լշում. Ի հենք – համեմատվող կատեգորիա, * ցույց է տալիս 10% նշանակալիություն;
 ** ցույց է տալիս 5% նշանակալիություն; *** ցույց է տալիս 1% նշանակալիություն:

**Աղյուսակ A3.9. Հայաստան. Մպատման բաղադրիչներն ըստ քվինտիլային խմբերի և տարածաշրջանների, 2008 և 2016թթ.
(միջին հանրապետական գներով, դրամ, ամսական, մեկ չափահաս անձի հաշվով)**

	Ամենաաղքատ		2		3		4		5		Ընդամենը	
	2008	2016	2008	2016	2008	2016	2008	2016	2008	2016	2008	2016
Բոլոր տնային տնտեսությունները												
Մննդամթերք	16 056	16 937	19 096	21 990	21 703	28 247	25 238	32 451	30 461	42 168	22 512	28 359
Ոգելից խմիչքներ և ծխախոտ	762	1 002	1 234	1 506	1 537	2 053	2 050	2 564	2 733	3 351	1 663	2 095
Հագուստ և կոշիկեր	254	345	565	747	1 061	1 640	2 061	3 002	4 427	6 811	1 674	2 509
Կոմունալ, կապի (հեռագիր) ծախսեր	2 263	4 942	3 693	7 726	5 069	10 499	5 670	13 426	8 720	19 546	5 084	11 228
Տրանսպորտ	148	781	363	1 555	549	2 851	875	5 011	1 099	11 350	607	4 310
Կենցաղային ապրանքներ	737	604	1 357	840	2 281	1 264	3 624	1 517	8 378	2 581	3 276	1 361
Հանգիստ, մշակույթ	0	90	1	168	2	292	13	1 180	67	5 614	17	1 469
Կրթություն	144	49	778	160	1315	710	1943	1 033	4048	2 594	1646	909
Առողջապահություն	12	1 022	154	1 516	259	2 379	687	3 543	6 133	20 030	1 449	5 698
Այլ ծառայություններ	324	709	586	1 079	983	1 574	1 472	2 653	2 839	5 268	1 232	2 257
Երկարաժամկետ օգտագործման ապրանքների պայմանական հաշվարկային արժեքը	2 149	6 159	2 904	7 627	3 512	9 385	4 128	10 544	5 876	11 105	3 710	8 964
Միջին	22 849	32 640	30 730	44 912	38 270	60 894	47 760	76 924	74 782	130 418	42 870	69 159
Բնամթերքային տեսքով ստացված սպառված սննդամթերք	2 478	2 638	2 909	3 194	3 529	4 545	4 691	4 966	4 541	5 264	3 630	4 122
ք.Երևան												
Մննդամթերք	14 847	14 601	17 411	19 698	19 810	24 727	22 448	27 967	28 426	39 521	21 670	27 095
Ոգելից խմիչքներ և ծխախոտ	976	1 540	1 469	1 594	1 725	2 236	2 483	2 663	2 747	3 332	2 018	2 416
Հագուստ և կոշիկեր	144	119	471	461	759	799	1 614	1 955	4 532	6 727	1 865	2 606
Կոմունալ, կապի (հեռագիր) ծախսեր	2 872	6 007	4 197	9 958	5 974	12 873	6 183	16 523	9 676	21 209	6 327	14 337
Տրանսպորտ	211	1 424	366	2 272	549	3 806	855	7 527	863	14 123	622	6 916
Կենցաղային ապրանքներ	730	556	1 462	781	2 597	1 208	3 895	1 375	9 088	2 657	4 245	1 484
Հանգիստ, մշակույթ	0	97	2	165	4	175	9	2 354	69	6 039	23	2 325
Կրթություն	247	30	966	101	1 630	864	2 482	1 254	4 844	3 560	2 405	1 467
Առողջապահություն	1	1 396	173	2 262	224	3 572	998	4 434	4 877	27 988	1 656	10 381
Այլ ծառայություններ	733	1 012	1 252	1 235	1 593	1 610	2 591	2 292	4 251	5 922	2 334	2 855
Երկարաժամկետ օգտագործման ապրանքների պայմանական հաշվարկային արժեքը	2 524	5 696	3 075	7 330	3 493	9 064	4 164	9 887	6 216	10 237	4 195	8 679
Միջին	23 284	32 478	30 844	45 857	38 359	60 934	47 721	78 231	75 591	141 315	47 311	80 561
Բնամթերքային տեսքով ստացված սպառված սննդամթերք	791	748	573	977	736	1 662	1 540	1 686	2 075	2 456	1 263	1 627

	Ամենաաղքատ		2		3		4		5		Ընդամենը	
	2008	2016	2008	2016	2008	2016	2008	2016	2008	2016	2008	2016
Այլ քաղաքների տնային տնտեսություններ												
Մննդամթերք	15 654	17 822	18 871	22 577	21 914	29 562	25 275	34 205	30 302	49 125	21 318	28 503
Ոգելից խմիչքներ և ծխախոտ	726	563	1 208	1 382	1 413	1 897	1 729	2 251	2 598	2 790	1 408	1 656
Հագուստ և կոշիկեր	273	197	523	576	1 170	1 350	2 210	2 020	4 395	6 070	1 420	1 597
Կոմունալ, կապի (հեռագիր) ծախսեր	2 209	5 105	3 970	8 021	5 314	11 101	6 587	13 930	9 351	21 099	4 977	10 771
Տրանսպորտ	148	351	307	827	435	1 918	753	3 436	1 482	7 231	534	2 229
Կենցաղային ապրանքներ	774	560	1 412	824	2 045	1 082	3 360	1 287	8 778	1 832	2 756	1 033
Հանգիստ, մշակույթ	0	92	0	184	3	382	37	401	137	1 611	27	420
Կրթություն	145	84	804	181	1 275	788	2 262	1 395	4 238	1 898	1 460	732
Առողջապահություն	11	768	206	1 355	276	1 870	323	3 494	7 041	14 012	1 182	3 256
Այլ ծառայություններ	126	612	321	1 086	584	1 487	856	2 470	1 572	5 004	590	1 803
Երկարաժամկետ օգտագործման ապրանքների պայմանական հաշվարկային արժեքը	2 194	6 539	2 986	7 730	3 607	9 424	4 556	11 408	6 245	14 261	3 623	9 334
Միջին	22 259	32 693	30 609	44 743	38 037	60 861	47 948	76 297	76 138	124 933	39 296	61 334
Բնամթերքային տեսքով ստացված սպառված սննդամթերք	962	1 088	1 052	1 225	1 392	1 979	1 503	2 121	2 529	3 655	1 382	1 825
Գյուղաբնակ տնային տնտեսություններ												
Մննդամթերք	17 454	18 108	20 476	23 039	23 439	29 628	27 668	34 924	33 849	42 349	24 378	29 397
Ոգելից խմիչքներ և ծխախոտ	643	939	1 097	1 575	1 451	2 059	1 873	2 715	2 815	3 690	1 547	2 168
Հագուստ և կոշիկեր	313	662	673	1 138	1 273	2 508	2 358	4 626	4 282	7 348	1 715	3 180
Կոմունալ, կապի (հեռագիր) ծախսեր	1 870	3 911	3 070	5 775	3 946	8 243	4 636	10 428	6 699	16 162	3 982	8 760
Տրանսպորտ	100	622	418	1 809	644	2 989	970	4 066	1 186	9 410	657	3 655
Կենցաղային ապրանքներ	699	684	1 230	901	2 161	1 466	3 552	1 809	6 931	2 879	2 803	1 522
Հանգիստ, մշակույթ	0	84	0	152	0	295	2	774	11	7 177	2	1 557
Կրթություն	65	33	623	180	1 029	530	1 265	574	2 620	1 510	1 080	545
Առողջապահություն	21	932	87	1 142	280	1 967	647	2 826	7 463	11 257	1 486	3 440
Այլ ծառայություններ	211	543	353	957	677	1 624	857	3 097	1 532	4 419	704	2 086
Երկարաժամկետ օգտագործման ապրանքների պայմանական հաշվարկային արժեքը	1 806	6 212	2 705	7 734	3 450	9 584	3 824	10 451	5 062	10 682	3 339	8 917
Միջին	23 184	32 730	30 732	44 402	38 351	60 893	47 652	76 290	72 451	116 883	41 691	65 227
Բնամթերքային տեսքով ստացված սպառված սննդամթերք	5 574	5 574	6 364	6 924	8 161	8 915	9 488	9 876	10 029	10 421	7 898	8 320

Աղբյուրը: ՏՏԿԱՀ 2008 և 2016

Աղյուսակ A3.10. Հայաստան: Եկամտի աղբյուրներն ըստ սպառման քվինտիլային խմբերի և բնակավայրերի, 2016թ.-ին (ըստ 2016թ. ընթացիկ գների, ամսական, դրամով, մեկ չափահաս անձին համարժեք)

Եկամտի աղբյուրներ	1	2	3	4	5	Ընդամենը
Բոլոր տնային տնտեսություններ						
Վարձու աշխատանքից	25 033	34 358	37 116	46 180	65 369	41 611
Ինքնագրավածությունից	4 092	4 870	6 142	7 598	14 174	7 375
Գյուղատնտեսական գործունեությունից	8 419	11 184	14 321	15 708	12 898	12 506
Բարեկամներից տրանսֆերտներ	2 867	4 203	6 523	8 544	9 722	6 372
Սոցիալական տրանսֆերտներ	11 675	12 067	11 807	12 345	12 368	12 052
Կենսաթոշակներ	9 411	10 425	10 530	11 253	11 588	10 641
Այլ սոցիալական աջակցություն	134	141	81	136	184	135
Վաճառված անշարժ գույք	43	2	8	6	41	20
Այլ եկամուտ	1 461	1 568	3 087	3 616	3 515	2 650
Բնամթերային տեսքով եկամուտ	1 861	2 723	3 098	3 200	3 494	2 875
Միջին	55 451	70 975	82 102	97 199	121 580	85 463
Ք. Երևան						
Վարձու աշխատանքից	40 979	55 291	56 731	73 416	90 811	66 976
Ինքնագրավածությունից	6 067	6 281	8 191	11 325	13 653	9 734
Գյուղատնտեսական գործունեությունից	353	442	483	586	514	482
Բարեկամներից տրանսֆերտներ	1 202	3 973	5 540	7 657	9 487	6 079
Սոցիալական տրանսֆերտներ	11 955	12 378	13 208	14 260	13 783	13 223
Կենսաթոշակներ	10 746	11 705	12 584	13 525	13 194	12 472
Այլ սոցիալական աջակցություն	189	180	34	248	229	185
Վաճառված անշարժ գույք	140	7	29	18	82	60
Այլ եկամուտ	1 045	2 468	3 614	2 536	1 487	2 118
Բնամթերային տեսքով եկամուտ	748	971	1 655	1 661	2 439	1 614
Միջին	62 490	81 811	89 453	111 459	132 257	100 285
Այլ քաղաքների տնային տնտեսություններ						
Վարձու աշխատանքից	21 457	29 749	35 818	41 473	49 731	33 953
Ինքնագրավածությունից	5 369	5 531	6 489	8 385	17 487	7 675
Գյուղատնտեսական գործունեությունից	2 966	3 216	5 357	4 986	7 631	4 506
Բարեկամներից տրանսֆերտներ	4 183	4 627	8 309	10 371	15 144	7 705
Սոցիալական տրանսֆերտներ	11 688	12 668	11 125	11 922	12 045	11 896
Կենսաթոշակներ	8 937	10 514	9 482	10 501	11 012	10 002
Այլ սոցիալական աջակցություն	134	220	167	158	160	171
Վաճառված անշարժ գույք	0	0	0	0	0	0

Եկամտի աղբյուրներ	1	2	3	4	5	Ընդամենը
Այլ եկամուտ	881	1567	3064	4021	4739	2602
Բնամթերային տեսքով եկամուտ	802	882	1 340	1 218	2 588	1 235
Միջին	47 345	58 240	71 503	82 376	109 365	69 571
Գյուղաբնակ տնային տնտեսություններ						
Վարձու աշխատանքից	14 870	23 966	24 055	26 689	35 332	24 751
Ինքնագրավածությունից	1 325	3 130	4 349	3 857	13 136	4 965
Գյուղատնտեսական գործունեությունից	19 924	27 578	32 318	36 548	34 628	30 184
Բարեկամներից տրանսֆերտներ	3 103	3 917	5 648	7 922	7 086	5 531
Սոցիալական տրանսֆերտներ	11 429	11 196	11 396	11 044	10 395	11 110
Կենսաթոշակներ	8 713	9 394	9 972	9 898	9 464	9 497
Այլ սոցիալական աջակցություն	90	29	39	25	130	61
Վաճառված անշարժ գույք	0	0	0	0	0	0
Այլ եկամուտ	2318	912	2725	4227	5922	3177
Բնամթերային տեսքով եկամուտ	3 718	5 977	5 708	5 990	5 597	5 397
Միջին	56 686	76 676	86 199	96 278	112 096	85 114

Աղբյուրը. *ՏՏԿԱՀ 2016թ.*

Նշում *Եկամուտը սահմանվել է, որպես ընդամենը տնօրինվող եկամուտ: Եկամուտը հաշվարկվել է մեկ չափահաս անձին համարժեք:*

Հավելված 3

Աղյուսակ A6.1 Տնային տնտեսությունների մեկ առկա անդամի հաշվով միջին ամսական սպառողական ծախսերը 2008, 2015-2016թթ.-ին

(դրամ)

	Ընդամենը տնային տնտեսություններ			այդ թվում՝					
				քաղաքային բնակավայր			գյուղական բնակավայր		
	2008	2015	2016	2008	2015	2016	2008	2015	2016
Սպառողական ծախսեր	28 878	42 867	43 978	30 568	47 161	46 519	25 754	35786	39 536
այդ թվում՝									
• սնունդ	14 984	18 705	18 520	15 086	19 014	18 540	14 794	18 197	18 486
• ոչ պարենային ապրանքների գնում	4 730	8 074	8 732	5 082	8 394	8 735	4 079	7 546	8 727
որից									
հագուստ, կոշիկ, կտոր	1 247	1 794	1 882	1 243	1 661	1 582	1 254	2 013	2 406
կահույք և կուլտուր-կենցաղային ապրանքներ	1 122	633	851	1 238	572	857	909	732	840
դեղորայք, բուժ. պարագաներ	536	1 883	1 969	635	2 274	2 328	354	1 239	1 341
շինարարական նյութեր	133	335	392	178	424	432	49	189	323
վառելիք	544	1 521	1 669	521	1 422	1 527	586	1 684	1 918
• պկոհության խմիչքի գնում	227	237	244	218	222	216	243	263	293
• ծխախոտի գնում	1 019	1 414	1 351	1 094	1 470	1 334	882	1 320	1 380
• անձնական ծառայությունների վճար	7 918	14 437	15 131	9 088	18 061	17 694	5 756	8 460	10 650
այդ թվում՝ բնակ-կոմունալ ծառայություններ	2 635	5 689	6 148	3 052	6 856	7 264	1 865	3 765	4 199
որից վճարը՝ բնակավայրերես	36	421	474	55	659	734	2	29	21
կոմունալ ծառայություններայլ՝ էլեկտրաէներգիա	1 031	2 464	2 619	1 144	2 889	2 905	821	1 764	2 121
գազ	1 254	2 275	2 521	1 351	2 622	2 959	1 075	1 702	1 755
փայտ	19	81	154	10	75	130	37	90	195
կենցաղային ծառայության վճար	46	143	308	52	167	399	36	104	149
որից հագուստի, կոշիկի վերանորոգում	4	3	5	5	5	7	3	1	2
մշակութային ծառայություններ	3	101	196	5	163	258	0	0	88
ուսման վճար	1 221	488	663	1 457	713	811	783	118	406
բուժօգնության վճար	1 035	2 659	2 308	1 029	3 745	2 923	1 048	868	1 234
բուժարանի վճար, ներառյալ հանգիստը	20	519	658	30	736	548	1	162	849
տրանսպորտային ծառայություններ	967	1 441	1 570	1 199	1 778	1 877	539	886	1 033
կապի ծառայություններ	1 404	2 393	2 438	1 553	2 656	2 714	1 129	1 959	1 956
իրավաբանական ծառայություններ	16	376	447	22	450	409	5	253	513

Աղբյուրը. ՏՏԿԱՀ 2008, 2015-2016թթ

Աղյուսակ A 6.2. Տնային տնտեսությունների մեկ շնչի հաշվով միջին ամսական սպառողական ծախսերն բաշխված ըստ դեցիլային խմբերի 2004-2016 թթ.-ին

(դրամ)

2004թ.	Ընդամենը	Դեցիլային խմբերն ըստ սպառողական ծախսերի									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Սպառողական ծախսեր	19 251	5 740	8 535	10 436	12 289	14 154	16 288	18 950	22 638	28 763	54 713
այդ թվում՝											
աննդամթերք*	10 797	4 214	6 090	7 480	8 543	9 428	10 437	11 693	13 425	15 853	20 815
ալկոհոլային խմիչք	163	21	38	63	53	85	120	146	211	275	614
ծխախոտ	808	296	399	531	652	732	801	866	1 090	1 157	1 560
ոչ պարենային ապրանքներ	2 787	492	872	929	1 315	1 623	2 030	2 634	3 092	4 696	10 180
ծառայություններ	4 696	717	1 136	1 433	1 726	2 286	2 900	3 611	4 820	6 782	21 544

2005թ.	Ընդամենը	Դեցիլային խմբերն ըստ սպառողական ծախսերի									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Սպառողական ծախսեր	21 109	6 071	9 233	11 583	13 514	15 500	17 902	20 878	24 902	31 248	60 276
այդ թվում՝											
աննդամթերք*	12 035	4 448	6 598	8 348	9 322	10 417	11 846	13 124	14 937	17 803	23 518
ալկոհոլային խմիչք	179	18	32	42	63	82	112	152	182	350	751
ծխախոտ	835	261	436	519	624	735	863	1 022	1 217	1 160	1 513
ոչ պարենային ապրանքներ	3 014	506	828	1 005	1 403	1 711	1 892	2 555	3 134	4 525	12 588
ծառայություններ	5 046	838	1 339	1 669	2 102	2 555	3 189	4 025	5 432	7 410	21 906

2006թ.	Ընդամենը	Դեցիլային խմբերն ըստ սպառողական ծախսերի									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Սպառողական ծախսեր	23 276	7 321	10 878	13 239	15 249	17 561	20 117	23 319	27 457	34 187	63 377
այդ թվում՝											
աննդամթերք*	13 149	5 318	7 852	9 182	10 199	11 631	12 867	14 068	15 884	18 434	26 031
ալկոհոլային խմիչք	210	18	34	62	73	114	131	214	258	356	842
ծխախոտ	953	283	463	564	783	839	1 013	1 125	1 326	1 373	1 759
ոչ պարենային ապրանքներ	3 250	515	917	1 284	1 501	2 184	2 327	2 934	3 652	5 337	11 837
ծառայություններ	5 714	1 187	1 612	2 147	2 693	2 793	3 779	4 978	6 337	8 687	22 908

2007թ.	Ընդամենը	Դեցիլային խմբերն ըստ սպառողական ծախսերի									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Սպառողական ծախսեր	26 297	8 065	11 841	14 424	16 876	19 554	22 533	26 077	31 446	40 137	72 006
այդ թվում՝											
սննդամթերք*	14 080	5 620	8 085	9 450	10 602	12 056	13 465	15 311	17 475	19 976	28 761
ալկոհոլային խմիչք	236	31	65	77	100	108	146	216	309	441	863
ծխախոտ	975	367	447	697	881	891	993	1 109	1 295	1 384	1 685
ոչ պարենային ապրանքներ	4 113	578	1 091	1 223	1 586	2 094	2 881	3 465	4 638	7 338	16 232
ծառայություններ	6 893	1 469	2 152	2 976	3 708	4 406	5 049	5 975	7 729	10 999	24 465

2008թ.	Ընդամենը	Դեցիլային խմբերն ըստ սպառողական ծախսերի									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Սպառողական ծախսեր	28 878	9 132	13 434	16 316	19 398	22 536	25 824	29 585	35 254	44 165	73 124
այդ թվում՝											
սննդամթերք*	14 984	6 153	8 906	10 250	11 710	12 967	14 766	16 371	18 520	20 882	29 311
ալկոհոլային խմիչք	227	37	50	64	121	142	138	176	318	370	850
ծխախոտ	1 019	408	540	721	796	1 054	983	1 044	1 361	1 405	1 884
ոչ պարենային ապրանքներ	4 730	670	1 110	1 535	2 156	2 727	3 607	4 720	5 850	8 413	16 508
ծառայություններ	7 918	1 864	2 828	3 747	4 615	5 645	6 330	7 274	9 206	13 095	24 571

2009թ.	Ընդամենը	Դեցիլային խմբերն ըստ սպառողական ծախսերի									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Սպառողական ծախսեր	27 667	8 984	13 033	15 934	18 692	21 468	24 564	28 475	33 321	41 394	70 813
այդ թվում՝											
սննդամթերք*	14 145	5 715	8 220	9 730	11 139	12 504	13 525	15 586	17 145	20 347	27 541
ալկոհոլային խմիչք	238	17	42	64	92	119	183	249	296	463	860
ծխախոտ	1 035	458	542	744	884	1 082	1 114	1 065	1 303	1 385	1 777
ոչ պարենային ապրանքներ	7 955	695	1 196	1 686	2 192	2 600	3 168	4 361	5 685	7 100	14 257
ծառայություններ	4 294	2 100	3 032	3 709	4 384	5 164	6 575	7 214	8 892	12 100	26 378

2010թ.	Ընդամենը	Դեցիային խմբերն ըստ սպառողական ծախսերի									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Սպառողական ծախսեր	28 646	9 478	13 371	16 177	18 680	21 544	24 759	28 260	33 515	42 086	77 560
այդ թվում՝											
աննդամթերք*	14 844	6 124	8 495	9 962	11 338	12 753	14 197	15 611	18 382	21 942	29 672
ակոհոլային խմիչք	272	29	44	72	115	135	161	199	308	584	1 074
ծխախոտ	1 009	369	558	694	771	879	1 086	1 214	1 229	1 538	1 766
ոչ պարենային ապրանքներ	4 439	809	1 244	1 803	2 151	2 585	3 403	4 135	5 288	7 228	15 625
ծառայություններ	8 082	2 147	3 030	3 645	4 305	5 191	5 913	7 101	8 307	10 793	29 422

2011թ.	Ընդամենը	Դեցիային խմբերն ըստ սպառողական ծախսերի									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Սպառողական ծախսեր	32 585	10 677	15 154	18 419	21 344	24 404	27 803	32 088	37 591	47 385	90 979
այդ թվում՝											
աննդամթերք*	17 184	6 716	9 530	11 373	12 935	14 302	16 590	18 630	21 150	25 115	35 486
ակոհոլային խմիչք	245	30	62	67	71	95	149	251	286	500	942
ծխախոտ	1 123	476	689	745	965	1 036	995	1 311	1 351	1 629	2 031
ոչ պարենային ապրանքներ	5 022	873	1 386	2 000	2 520	2 936	3 761	4 435	5 677	7 364	19 163
ծառայություններ	9 011	2 582	3 487	4 234	4 853	6 035	6 308	7 461	9 127	12 777	33 357

2012թ.	Ընդամենը	Դեցիային խմբերն ըստ սպառողական ծախսերի									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Սպառողական ծախսեր	34 832	11 506	16 502	19 897	23 215	26 757	30 488	35 006	41 039	51 231	93 472
այդ թվում՝											
աննդամթերք*	16 970	7 276	9 734	11 495	13 081	14 616	16 330	18 550	20 957	24 713	33 820
ակոհոլային խմիչք	242	33	45	64	80	107	139	212	309	377	1 048
ծխախոտ	1 199	492	670	873	915	1 091	1 114	1 161	1 592	1 696	2 379
ոչ պարենային ապրանքներ	6 159	900	1 919	2 616	3 254	4 042	5 427	5 945	7 080	9 558	20 823
ծառայություններ	10 262	2 804	4 134	4 849	5 885	6 901	7 477	9 138	11 101	14 888	35 402

2013թ.	Ընդամենը	Դեցիային խմբերն ըստ սպառողական ծախսերի									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Սպառողական ծախսեր	36 787	11 929	17 537	21 034	24 460	27 881	31 930	37 021	43 789	54 399	97 905
այդ թվում՝											
աննդամթերք*	17 622	7 395	10 400	11 961	14 044	15 263	16 794	18 959	22 143	25 280	33 975
ակոհոլային խմիչք	235	22	57	75	82	108	115	155	339	444	953
ծխախոտ	1 289	566	777	1 032	1 071	1 140	1 456	1 614	1 463	1 686	2 088
ոչ պարենային ապրանքներ	6 568	1 037	2 042	2 954	3 553	4 701	5 491	6 355	8 038	11 639	19 872
ծառայություններ	11 073	2 908	4 260	5 013	5 711	6 669	8 070	9 939	11 806	15 350	41 017

2014թ.	Ընդամենը	Դեցիլային խմբերն ըստ սպառողական ծախսերի									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Սպառողական ծախսեր	40 770	12 779	18 706	22 634	26 313	30 385	34 667	40 210	47 235	59 040	117 784
այդ թվում՝											
սննդամթերք*	18 635	7 660	10 738	12 995	14 729	16 114	17 986	20 085	22 813	27 096	36 137
ակոհոլային խմիչք	244	23	52	82	88	85	174	210	280	429	1 012
ծխախոտ	1 404	441	834	822	1 014	1 288	1 371	1 708	1 729	1 817	3 018
ոչ պարենային ապրանքներ	7 442	1 340	2 458	3 124	3 854	4 847	6 104	7 578	9 104	11 790	24 222
ծառայություններ	13 045	3 315	4 624	5 611	6 628	8 051	9 032	10 629	13 309	17 908	53 395

2015թ.	Ընդամենը	Դեցիլային խմբերն ըստ սպառողական ծախսերի									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Սպառողական ծախսեր	42 867	13 675	19 450	23 516	27 492	31 964	36 770	42 349	49 757	60 993	122 641
այդ թվում՝											
սննդամթերք*	18 705	8 233	11 275	13 665	14 849	16 809	17 936	20 772	23 021	27 161	33 312
ակոհոլային խմիչք	237	21	44	66	118	153	142	253	303	433	840
ծխախոտ	1 414	555	928	807	1 297	1 309	1 476	1 566	1 888	2 220	2 089
ոչ պարենային ապրանքներ	8 074	1 481	2 387	3 123	4 494	5 452	7 209	8 002	10 187	12 259	26 129
ծառայություններ	14 437	3 385	4 816	5 855	6 734	8 241	10 007	11 756	14 358	18 920	60 271

2016թ.	Ընդամենը	Դեցիլային խմբերն ըստ սպառողական ծախսերի									
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Սպառողական ծախսեր	43978	14021	19 776	23 824	28 328	33 679	39 290	45 182	53 285	64 890	117485
այդ թվում՝											
սննդամթերք*	18 520	8 443	11 007	13 647	15 138	16 581	19 074	20 337	20 589	23 877	36 496
ակոհոլային խմիչք	244	28	51	88	116	133	204	224	215	486	898
ծխախոտ	1 351	455	742	1 022	1 118	1 338	1 506	1 680	1 801	1 712	2 133
ոչ պարենային ապրանքներ	8 732	1 716	2 789	3 082	4 454	5 901	7 181	9 154	13 161	14 380	25 500
ծառայություններ	15 131	3 379	5 187	5 985	7 502	9 726	11 325	13 787	17 519	24 435	52 458

Աղբյուրը. ՏՏԿԱՀ 2004-2016թթ

*) ներառյալ սեփական արտադրության սննդամթերքի սպառման արժեքը

Հավելված 4

Աղյուսակ A9.1. Հայաստան. Գենսաթոշակատուների թվաքանակն ու կենսաթոշակի միջին չափն ըստ կենսաթոշակի տեսակի,

2016թ. տարեվերջ

	Գենսաթոշակատուների մարդ	թվաքանակը,	Գենսաթոշակի միջին չափը, դրամ
Աշխատանքային		466 170	403 52.5
Զինծառայության հետ կապված		2 159	24 678.4
Այլ օրենքներով սահմանված		199	314850.8
Գենսաթոշակատուների թվաքանակը		468 528	40 396.9

Աղբյուրը՝ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն:

Աղյուսակ A9.2. Հայաստան. Ընտանեկան նպաստ ստանալու հավանականությունը, 2016թ.

Անկախ փոփոխականներ	dF/dx	Ստանդարտ սխալներ
0-5 տարիքային խմբի մասնաբաժին	0.091	(0.007)***
6-14 տարիքային խմբի մասնաբաժին	0.092	(0.006)***
15-18 տարիքային խմբի մասնաբաժին	0.088	(0.007)***
19-25 տարիքային խմբի մասնաբաժին	-0.016	(0.008)**
26-45 տարիքային խմբի մասնաբաժին	-0.016	(0.006)***
46-60 տարիքային խմբի մասնաբաժին	հենք	հենք
61+ տարիքային խմբի մասնաբաժին	-0.005	(0.006)
Լո (տնային տնտեսության չափը)	-0.068	(0.01)***
Մեկ չափահասին համարժեք սպառումը	-0.044	(0.008)***
Գլխավորի տարիքը	-0.005	(0.002)***
(Գլխավորի տարիքը) ²	0.000	(0)
Կին գլխավոր	0.023	(0.008)***
Տարրական կրթություն (գլխավոր)	հենք	հենք
Թերի միջնակարգ (գլխավոր)	0.009	(0.021)
Միջնակարգ (գլխավոր)	0.000	(0.018)
Միջնակարգ մասնագիտական (գլխավոր)	-0.005	(0.018)
Բարձրագույն (գլխավոր)	-0.034	(0.014)**
Աշխատանքի շուկայում չմասնակցող (գլխավոր)	0.052	(0.013)***
Գործազուրկ (գլխավոր)	0.077	(0.025)***
Ինքնազբաղված (գլխավոր)	0.281	(0.126)***
Այլ զբաղվածություն (գլխավոր)	0.091	(0.029)***
Միգրացիայում գտնվող անդամների առկայությունը	-0.001	(0.011)
Արտասահմանից վերադարձած անդամների առկայությունը	0.000	(0.012)
Մեքենայի առկայություն	-0.064	(0.007)***
Ժամանակավոր կազարան	0.121	(0.041)***
Տնային տնտեսության կողմից օգտագործվող հողատարածք	-0.002	(0.004)
Սեփական հողի %	0.001	(0.009)
Ոռոգվող հողի %	-0.007	(0.012)
Վարկի ստավում	-0.018	(0.012)
Անասնազլխաքանակ	0.011	(0.01)
LR chi2(38)	1207.7	
Prob > chi2	0	
Pseudo R2	0.3052	
Դիտարկումների թիվը	5184	

Աղբյուրը. SSԿԱՀ 2016թ.

Նշում. հենք – համեմատվող կատեգորիա, * ցույց է տալիս 10% նշանակալիություն;

** ցույց է տալիս 5% նշանակալիություն;

*** ցույց է տալիս 1% նշանակալիություն;

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ 2016 ԹՎԱԿԱՆԻՆ**

2016թ. սոցիալական պաշտպանության ոլորտի համար բարդ, մեծածավալ աշխատանքներով ու ձեռքբերումներով հագեցված ժամանակահատված էր: Չնայած ոչ բարենպաստ իրավիճակին՝ շարունակվեցին արդեն բնականոն դարձած նոր համակարգերի ձևավորման, սոցիալական ծառայությունների մատուցման նոր մոտեցումների ներդրման քայլերը: Բոլոր բնագավառներում արձանագրվեցին դրական տեղաշարժեր նախորդ տարիներին սկսված բարեփոխումների ուղղությամբ:

Կենսաթոշակային ոլորտում հիմնական թիրախը շարունակում է մնալ կենսաթոշակատուների շրջանում աղքատության նվազեցումը: Զբաղվածության բնագավառում վարվող քաղաքականությունը միտված է բնակչության կայուն և արդյունավետ զբաղվածության ապահովման համար պայմանների ստեղծմանը: Հաշմանդամության բնագավառում ջանքերը հիմնականում ուղղված են եղել սահմանված իրավունքների իրացմանը և հավասար հնարավորությունների ապահովմանը, երեխաների իրավունքների մասով՝ այլընտրանքային խնամքի ծառայությունների զարգացման միջոցով երեխայի՝ ընտանիքում ապրելու իրավունքի իրացմանը:

Շարունակվել են ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների ներդրման, դրանց որակական աճի ու ամրապնդման աշխատանքները:

1. Աշխատանքի և զբաղվածության ոլորտ

Զբաղվածության բնագավառում վարվող քաղաքականությունը միտված է բնակչության կայուն և արդյունավետ զբաղվածության ապահովման համար պայմանների ստեղծմանը: Այն ուղղված է աշխատաշուկայի լարվածությունը մեղմելուն, զբաղվածության ակտիվ ծրագրերի միջոցով աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց՝ ըստ առաջնահերթությունների կայուն զբաղվածության ապահովմանը և ինքնազբաղվածության խթանմանը, աշխատանք փնտրողների, հատկապես՝ հաշմանդամություն ունեցող անձանց, երիտասարդների զբաղվածության մակարդակի բարձրացմանը, կայուն զբաղվածություն ապահովող պետական ծրագրերին գործատուների շահագրգիռ ներգրավվածությունը խթանելուն, գործատուների կողմից ներկայացված թափուր աշխատատեղերը որակյալ մասնագետներով համալրելուն:

Զբաղվածության պետական քաղաքականությունը իրականացվում է զբաղվածության կարգավորման ամենամյա ծրագրի միջոցով, որի մշակման ընթացքում հաշվի են առնվել ՀՀ 2014-2025 թվականների հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագիրը, որի հիմքում դրված չորս գերակայություններից որպես առաջին մատնանշվում է զբաղվածության ընդլայնումը, ՀՀ վարչապետի 2016 թվականի դեկտեմբերի 29-ի N 1256-Ս որոշման պահանջները, ինչպես նաև Զբաղվածության կարգավորման 2015 թվականի պետական ծրագրի և նրանում ներառված զբաղվածության պետական ծրագրերի մոնիթորինգի և գնահատման գործընթացի ամփոփ հաշվետվությունը:

Զբաղվածության կարգավորման ամենամյա պետական ծրագրի մշակման և իրականացման ուղենիշային համարվող օրենսդրական հիմքը ՀՀ զբաղվածության 2013-2018 թվականների ռազմավարությունն է, «Զբաղվածության մասին» ՀՀ օրենքը, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության 2014 թվականի ապրիլի 17-ի «Զբաղվածության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի

կիրակումն ապահովող մի շարք իրավական ակտեր հաստատելու մասին» N534-Ն որոշումը և այլ իրավական ակտեր:

Զբաղվածության կարգավորման 2016 թվականի պետական ծրագրով նախատեսված միջոցառումների իրականացման արդյունքում արձանագրվել է հետևյալ իրավիճակը.

Զբաղվածության պետական գործակալության սվյալների համաձայն՝ 2016թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ աշխատանք փնտրողների թիվը կազմում է 95.8 հազար (որից 62.8 հազարը կանայք են, 22.2 հազարը՝ երիտասարդ): Գործազուրկների թվաքանակը կազմում է աշխատանք փնտրողների 84.4 %-ը, կամ 80.5 հազ. մարդ: Շարունակվում է բարձր մնալ գործազուրկ կանանց թիվը, որը կազմում է գործազուրկների թվի 66.0 %-ը, կամ 53.1 հազ. մարդ: Երիտասարդների թվաքանակը կազմում է գործազուրկների 23.6 %-ը կամ 19.2 հազ. մարդ, իսկ հաշմանդամություն ունեցող անձինք 3,6% կամ 2.9 հազ. մարդ: Գործազուրկների թվաքանակում առաջին անգամ աշխատանք փնտրողների թիվը կազմում է 49.5% (39.9 հազ. մարդ, նրանցից 25.2 հազարը՝ կին), որից երիտասարդները կազմում են 16.1 հազար, կամ 40.3%-ը: Գործազուրկների թվաքանակում աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց թվականակը կազմում է 73.98 հազ. մարդ, կամ 91.6%-ը:

2016 թվականի ընթացքում Զբաղվածության կարգավորման պետական ծրագրերում ընդգրկված անձանց թիվը կազմել է 13006, կամ աշխատանք փնտրողների 13.6%-ը: Ակտիվ ծրագրերում ընդգրկվածներից 1063-ը հաշմանդամություն ունեցող անձինք են :

2016 թվականի հունվար-դեկտեմբեր ամիսներին աշխատանքի է տեղավորվել 17473 անձ (7927-ը ապահովվել է սեզոնային և ժամանակավոր աշխատանքով): Աշխատանքի տեղավորվածներից 9176-ը՝ կանայք են , 3714-ը՝ երիտասարդ, 990-ը՝ հաշմանդամություն ունեցող անձ:

2016 թվականի ընթացքում իրականացվել են զբաղվածության հետևյալ ծրագրերը.

Տարեսկզբից իրականացվել է զբաղվածության հետևյալ ծրագրերը.

• **«Այլ վայր աշխատանքի գործուղվող գործազուրկի նյութական ծախսերի հատուցման»**

Ծրագրով այլ վայր աշխատանքի է գործուղվել 25 անձ, որից 13-ը կին (ծրագրում ընդգրկվածներից 10-ը երիտասարդ է, 2-ը հաշմանդամ), (նախորդ տարվանից այս ծրագրով շարունակողների թիվը կազմում է 68 անձ):

• **«Գործազուրկների և աշխատանքից ազատման ռիսկ ունեցող՝ աշխատանք փնտրող անձանց մասնագիտական ուսուցման կազմակերպում»**

Ծրագրում ընդգրկվել է 1284 գործազուրկ (որից 105-ը՝ հաշմանդամություն ունեցող անձ): 2016 թվականի ընթացքում ելնելով աշխատաշուկայի պահանջարկից 49 մասնագիտություններով կազմակերպվել է մասնագիտական ուսուցման դասնախմբներ՝ Զբոսաշրջության ծառայությունների մասնագետ, էլեկտրոնային հաշվողական մեքենաների սպասարկող և նորոգող, հաշվապահների, մենեջերների, գործակալների, գանձապահների, դիզայներների սպասարկման ոլորտի (դիմահարդարների, մատնահարդարների, մատուցողների, խոհարարների, վաճառողների), մշակող արդյունաբերության (հրուշակագործների, կոշակակարների, մետաղապլաստե դոնների և պատուհանների պատրաստում), դերձակների, տեղեկատվական նոր տեխնոլոգիաների (C շարք ծրագրավորողների, գործավարների, վեբ դիզայներների), փականագործների և այլ ոլորտների մասնագիտությունների գծով:

• **«Ձեռք բերած մասնագիտությամբ մասնագիտական աշխատանքային փորձ ձեռք բերելու համար գործազուրկներին աջակցության տրամադրում»**

Ծրագրում ընդգրկվել է 473 գործազուրկ (որից 8-ը՝ հաշմանդամություն ունեցող անձ):

- **«Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց աշխատանքի տեղավորման դեպքում գործատուին աշխատավարձի մասնակի և հաշմանդամություն ունեցող անձին ուղեկցողի համար աշխատավարձի փոխհատուցման տրամադրում»**

Ծրագրում ընդգրկվել է 268 անձ: Նախորդ տարվանից այս ծրագրով պայմանագիրը շարունակողների թիվը տարեսկզբից կազմել էր 172 անձ: 2016 թվականի ընթացքում ծրագրում ընդգրկվածների ընդհանուր թիվը կազմել է 450 անձ: Ծրագրում ամսական միջին թիվը կազմել է 268 անձ (որից 20-ը՝ հաշմանդամություն ունեցող անձ):

- **«Աշխատանքի տոնավաճառի կազմակերպում»**

Ծրագրով կազմակերպվել է 11 տոնավաճառ Ապարանում, Չարենցավանում, Գյումրիում, Վանաձորում, Դիլիջանում, Աբովյանում, Գավառում Իջևանում, Գորիսում, Երևանում և Արմավիրում:

Տոնավաճառներին մասնակցել է 360 գործատու, 15020 աշխատանք փնտրող, գործատուների կողմից ներկայացվել է 1628 առկա և սպասվելիք, 1442 թափուր աշխատատեղ: Ծրագրի արդյունքում տոնավաճառների ավարտից հետո աշխատանքի է տեղավորվել 833 աշխատանք փնտրող անձ:

- **«Աշխատաշուկայի հետազոտման աշխատանքների կազմակերպում»**

Ծրագրով իրականացվել է «Ուսումնասիրություն տնտեսության ճյուղերում» թեմայով հետազոտությունը, որի նպատակն էր գործատուների շրջանում իրականացվող ուսումնասիրության միջոցով գնահատել տնտեսությունում տեղի ունեցած /սպասվելիք փոփոխությունները նախորդ և առաջիկա 3 տարիների համար, կանխատեսել առաջիկա 1-3 տարիների կտրվածքով նոր ստեղծվող աշխատատեղերն ըստ տնտեսության ճյուղերի, մասնագիտությունների և ըստ ՀՀ մարզերի, ուսումնասիրել գործատու- ուսումնական հաստատություն համագործակցությունը ինչպես նաև գնահատել նոր ստեղծվող աշխատատեղերի ազդեցությունը ՀՆԱ-ի աճի տեսանկյունից:

- **«Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց փոքր ձեռնարկատիրական գործունեության աջակցության տրամադրում»**

Ծրագրով ֆինանսավորվել է 74 բիզնես ծրագիր (որից 13-ը՝ հաշմանդամություն ունեցող անձանց): Բիզնես ծրագրերն իրականացվել են սպասարկման, գյուղ մթերքների վերամշակման, մշակող արդյունաբերության, կարի արտադրության, ծառայությունների մատուցման և այլ ոլորտներում:

- **«Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց աշխատանքի տեղավորման դեպքում գործատուին միանվագ փոխհատուցման տրամադրում»**

Ծրագրում ընդգրկվել է 732 անմրցունակ անձ (որից 72-ը՝ հաշմանդամություն ունեցող անձ): Ծրագիրը բաղկացած է 2 ենթածրագրերից: Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց աշխատանքային ունակությունների և կարողությունների ձեռքբերման համար գործատուներին միանվագ փոխհատուցման ենթածրագրում ընդգրկվել է 711 անմրցունակ անձ (որից 51-ը՝ հաշմանդամություն ունեցող անձ), իսկ հաշմանդամություն, այդ թվում տեսողական խնդիրներ ունեցող անձանց աշխատանքային ունակությունների և կարողությունների ձեռքբերման և աշխատատեղերի հարմարեցման ենթածրագրում՝ 21 հաշմանդամություն ունեցող անձ:

- **«Մեզոնային զբաղվածության խթանման միջոցով գյուղացիական տնտեսությանն աջակցության տրամադրում»**

Ծրագրով 10 մարզերի 451 համայնքում կնքվել է 5967 պայմանագիր: Ծրագրերում ընդգրկել է 7640 շահառու (որից 794-ը՝ երիտասարդ, 727-ը՝ հաշմանդամություն ունեցող անձ): Ծրագրի իրականացման արդյունքում մշակել է 9746.7 հա հողատարածք:

- «Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց հարմար աշխատանքի տեղավորման նպատակով գործատուներին այցելության ծախսերի փոխհատուցում»

Ծրագրում ընդգրկվել է 2005 անմրցունակ անձ (որից 78-ը՝ հաշմանդամություն ունեցող անձ):

- «Վարձատրվող հասարակական աշխատանքների կազմակերպում»

Այս ծրագրում ներառվել է 27 համայնք (որից 11-ը՝ քաղաքային, 16-ը՝ գյուղական): Իրականացվել է 33 ծրագիր :Ծրագրում ընդգրկված անձանց թիվը կազմել է 287 անձ, որից 31-ը կին, 37-ը՝ հաշմանդամություն ունեցող անձ, 67-ը՝ երիտասարդ:

- **«Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց անասնապահությամբ (տավարաբուծությամբ, ոչխարաբուծությամբ, խոզաբուծությամբ, թռչնաբուծությամբ) զբաղվելու համար աջակցության տրամադրում».**

Ծրագրում ընդգրկվել է 54 գործազուրկ, որից 27-ը՝ կին, 2-ը՝ երիտասարդ, 8-ը՝ հաշմանդամություն ունեցող անձ:

2. Կենսաթոշակային ապահովություն

Կենսաթոշակային ապահովության բնագավառը կանոնակարգելու նպատակով 2016 թվականին մշակվել են մի շարք իրավական ակտեր, այդ թվում՝

1. «Կուտակային կենսաթոշակների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ օրենք (ընդունվել է 12.05.2016թ. թիվ ՀՕ-76-Ն),
2. ««Պետական կենսաթոշակների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ օրենք (ընդունվել է 16.12.2016թ. թիվ ՀՕ-221-Ն),
3. «Պետական նպաստների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ օրենք (Ընդունվել է 16.12.2016թ. թիվ ՀՕ-223-Ն),
4. ՀՀ ԱԺ է ներկայացվել «Զինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների սոցիալական ապահովության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացում և փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագիծ (ընդունվել է 15.12.2016թ. ՀՕ-246-Ն):
5. ՀՀ կառավարության 2011 թվականի մայիսի 5-ի N 670-Ն որոշման մեջ լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ կառավարության 2016 թվականի հունվարի 20-ի N 76-Ն որոշում,
6. «ՀՀ կառավարության 2011 թվականի մայիսի 5-ի N 670-Ն որոշման մեջ լրացում» ՀՀ կառավարության 2016 թվականի հունիսի 2-ի N 571-Ն որոշում,
7. ««Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2011 թվականի մայիսի 5-ի N 668-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ կառավարության 2016 թվականի մարտի 17-ի N 262-Ն որոշում,
8. «Մասնակցի պարտադիր կենսաթոշակային ֆոնդի փայերը նախքան նրա կենսաթոշակային տարիքը մարվելու դեպքում առաջացած միջոցները հոգուտ մասնակցի՝ օտարերկրյա պետությունում նրա անդամակցած կուտակային կենսաթոշակային համակարգին փոխանցելու կարգը սահմանելու և ՀՀ կառավարության 2012 թվականի հունիսի 28-ի N 824-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» ՀՀ կառավարության 2016 թվականի մայիսի 26-ի N 531-Ն որոշում,

9. Ուշայաստանի Հանրապետության կառավարության 2011 թվականի մայիսի 5-ի N 665-Ն որոշման մեջ լրացում կատարելու մասին՝ ՀՀ կառավարության 2016 թվականի մարտի 10-ի N 247-Ն որոշում,

10. «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2004 թվականի սեպտեմբերի 23 ի N 1456-Ն որոշման մեջ լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ կառավարության 2016 թվականի հունիսի 30-ի N 670-Ն որոշում,
11. «Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության ժամանակ զոհված կամ մահացած կամ անհայտ կորած կամ հաշմանդամ ճանաչված՝ զինվորական ծառայության մեջ չգտնվող անձանց մասին» ՀՀ կառավարության 2016 թվականի հունիսի 2-ի N 580-Ն որոշում,
12. «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2014 թվականի օգոստոսի 28-ի N 895-Ն որոշման մեջ լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ կառավարության 2016 թվականի մայիսի 26-ի N 542-Ն որոշում,
13. «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2014 թվականի հուլիսի 10-ի N 674-Ն որոշման մեջ լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ կառավարության 2016 թվականի հուլիսի 21-ի թիվ 756-Ն որոշում,
14. «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2011 թվականի մայիսի 5 ի N 665-Ն որոշման մեջ լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ կառավարության 2016 թվականի հոկտեմբերի 20-ի թիվ 1082-Ն որոշում,
15. «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2014 թվականի օգոստոսի 28-ի թիվ 895-Ն որոշման մեջ լրացումներ կատարելու մասին», ՀՀ կառավարության որոշման նախագիծ (ներկայացվել է ՀՀ միջազգային տնտեսական ինտեգրման և բարեփոխումների նախարարություն):
16. «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2011 թվականի մայիսի 5-ի թիվ 665-Ն որոշման մեջ լրացում կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշումների նախագծեր ՀՀ կառավարության որոշման նախագիծ (ներկայացվել է ՀՀ միջազգային տնտեսական ինտեգրման և բարեփոխումների նախարարություն):

Կենսաթոշակային ապահովության ոլորտում 2016 թվականին իրականացված միջոցառումներն ուղղված են եղել շահառուներին մատուցվող ծառայությունների հասցեականության և նպատակայնության ավելացմանը, որակի բարելավմանը, այդ թվում՝ էլեկտրոնային ծառայություններ ներդնելու և ընդլայնելու, համապատասխան դրամական վճարների նշանակման և վճարման գործընթացների արդյունավետությունը բարձրացնելուն:

Մասնավորապես՝ վերջին տարիներին էապես բարձրացել է կենսաթոշակային ապահովության համակարգի տեղեկատվական ենթակառուցվածքների գործունեության արդյունավետությունը, ինչը պայմանավորված է լիազոր մարմնի կարողությունների հզորացմամբ և պետական կառավարման այլ մարմիններից ստացվող տեղեկատվության ծավալների ընդլայնմամբ (ԲՊՌ, ՄԷԿՏ, Անձնավորված հաշվառում եւ այլն): Վերանայվել է կենսաթոշակը վերահաշվարկելու հիմքերը, դրանցում ավելացնելով կենսաթոշակառուի ներկայացրած փաստաթղթերում կամ այլ մարմիններից ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով ստացված տվյալներում կենսաթոշակի իրավունքի իրացման, կենսաթոշակի չափը փոփոխելուն հանգեցնող տեղեկությունների հայտնաբերման դեպքը:

Կանոնակարգվել է կենսաթոշակի ավել վճարված գումարները հաշվարկելու հետ կապված, ավել վճարված կենսաթոշակի գումարը վարչական կարգով ՀՀ պետական բյուջե

վերականգնելու գործընթացի հետ կապված հարաբերությունները՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ այդ գումարները որպես կանոն վճարվել են սոցիալապես խոցելի խավերին, և դատարանի վճռի հիման վրա նրանցից ցանկացած գումարի բռնագանձում կարող է էական ազդեցություն ունենալ նրանց սոցիալական վիճակի վրա: Ելնելով վերոգրյալից 2017 թվականի հունվարի 1-ից դադարեցվել են մինչև 2017 թվականի հունվարի 1-ը սխալմամբ (ՀՀ օրենքի խախտմամբ) ավել վճարված կենսաթոշակի գումարները ՀՀ պետական բյուջե վերականգնելու նպատակով կատարվող պահումները, ավել վճարված կենսաթոշակի գումարների չափում չեն հաշվարկվել այն գումարները, որոնք վճարվել են մինչև 2017 թվականի հունվարի 1-ը:

Կենսաթոշակ նշանակելու (տեսակը փոխելու, վերահաշվարկելու) համար անհրաժեշտ աշխատանքային ստաժը հավաստող արխիվային փաստաթղթերի ձեռքբերման պարտավորությունն այսուհետ կրելու է սոցիալական ապահովության պետական ծառայությանը:

2016 թվականի ապրիլի 1-ից 50-140 տոկոսով բարձրացվել են Հայրենական մեծ պատերազմի կամ այլ պետություններում (այդ թվում՝ Աֆղանստանում) ԽՍՀՄ զինված ուժերի կազմում մարտական գործողությունների մասնակիցների (ովքեր հաշմանդամ չեն ճանաչվել) պարգևավճարների չափերը:

Զինվորական կենսաթոշակ ստացող՝ Հայրենական մեծ պատերազմի մասնակիցներին կամ այլ պետություններում ԽՍՀՄ զինված ուժերի կազմում մարտական գործողությունների մասնակիցներին տրվող պարգևավճարի չափը սահմանվել են 12000 դրամ 8000 դրամի փոխարեն, ինչպես նաև աշխատանքային կենսաթոշակ (նպաստ) ստացող՝ Հայրենական մեծ պատերազմի մասնակիցներին կամ այլ պետություններում ԽՍՀՄ զինված ուժերի կազմում մարտական գործողությունների մասնակիցներին տրվող պարգևավճարների չափերը նույնպես սահմանվել են 12000 դրամ (5000 դրամի, 7000 դրամի և 8000 դրամի փոխարեն):

2017թ. հունվարից աշխատանքային կենսաթոշակ և ծերության նպաստ, հաշմանդամության նպաստ, կերակրողին կորցնելու դեպքում նպաստ նշանակելու դիմումը կարող է ներկայացվել սոցիալական ապահովության պետական ծառայության ցանկացած տարածքային բաժին՝ անկախ շահառուի հաշվառման վայրից:

3. Սոցիալական աջակցություն

Պետական նպաստները 2016 թվականին նշանակվել և վճարվել են «Պետական նպաստների մասին» ՀՀ օրենքով (ՀՕ-154-Ն) սահմանված դրույթներին համապատասխան՝ որպես «Սոցիալական աջակցության մասին» ՀՀ օրենքի (ՀՕ-231-Ն) 8-րդ հոդվածով նախատեսված սոցիալական ծառայությունների առանձին ձև: Պետական նպաստների նշանակման և վճարման կարգերն ու առանձնահատկությունները, ինչպես նաև չափը սահմանում է ՀՀ կառավարությունը: Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստների (ընտանեկան նպաստ, սոցիալական նպաստ, հրատապ օգնություն) նշանակման և վճարման գործընթացը 2016 թվականին իրականացրել են սոցիալական աջակցության տարածքային գործակալությունները կամ բաժինները (այսուհետ՝ ՍՍՍՄ), որոնք պետական մարմնի կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի առանձնացված ստորաբաժանում են:

Պետական նպաստների համակարգը՝ որպես ծայրահեղ աղքատության հաղթահարման գործիք, կարիք ունի վերափոխման՝ ընդհանուր աղքատության կրճատման խնդիրների լուծման և կայուն ընտանիքների ձևավորմանն օժանդակելու համար: Սոցիալական քաղաքականությունն ուղղված է սահմանամերձ և բարձր լեռնային բնակավայրերից բնակչության արտագաղթի կանխմանը, այդ բնակավայրերի բնակչության սոցիալական

ակտիվության բարձրացմանը, որը կհանգեցնի սոցիալական անտարբերության նվազմանը:

Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստներ.

Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստների (նախկինում ընտանեկան նպաստ) ծրագիրը կոչված է աջակցելու աղքատ ընտանիքներին, ունի սոցիալական բարձր հնչեղություն:

Ընտանիքի կենսամակարդակի բարձրացմանն ուղղված նպաստների ծրագրի հասցեականության մեծացման հարցը մշտապես դիտարկվել է որպես սոցիալական աջակցության ոլորտի մարտահրավեր, և դրան հասնելու նպատակով իրականացվող միջոցառումները հիմնականում իրականացվել են 4 ուղղությամբ՝ ընտանիքների անապահովության գնահատման կարգի փոփոխություն, որը հիմնվում է տնային տնտեսությունների կենսամակարդակի ամբողջական հետազոտության տվյալների վրա, վարչարարության բարելավում, տարածքային մարմինների աշխատողների վերապատրաստում և բնակչության իրազեկում:

Ընտանեկան նպաստի համակարգում իրականացված բարեփոխումներն իրականացվել են ԱՀՌԾ և ԿԶԾ սահմանած ռազմավարական ուղղություններին, ՀՀ ԱՎԾ ամենամյա տնային տնտեսությունների կենսամակարդակի ամբողջացված հետազոտությունների տվյալներին համապատասխան՝ փոփոխելով ընտանիքների անապահովության գնահատման կարգը:

Ընտանեկան կամ սոցիալական նպաստի իրավունքը որոշվում է ընտանիքի անապահովության միավորով, որը որոշվում է ՀՀ կառավարության 2014 թվականի հունվարի 30-ի N 145-Ն որոշմամբ հաստատված ընտանիքների անապահովության գնահատման կարգով: Համաձայն այդ կարգի ընտանիքի (տնային տնտեսության) անապահովության աստիճանը գնահատելու նպատակով հաշվի են առնվում աղքատությունը բնութագրող անուղղակի ցուցանիշներ՝ ընտանիքի յուրաքանչյուր անդամի սոցիալական խումբը, ընտանիքում անաշխատունակ անդամների թիվը, բնակավայրը, ընտանիքի բնակարանային պայմանները, ընտանիքի միջին ամսական եկամուտը և այլն:

Վերոհիշյալ յուրաքանչյուր ցուցանիշ ունի իր թվային արժեքը, որոնց արտադրյալով որոշվում է ընտանիքի անապահովության միավորը: Որքան մեծ է այդ միավորը, այնքան անապահով է համարվում այդ ընտանիքը:

2008 թվականի հունվարի 1-ից ընտանեկան նպաստի իրավունքի ճանաչման սահմանային միավորը սահմանվեց «30.00», նախորդ տարվա «33.00» անապահովության միավորի դիմաց: Այս մեծությունը պահպանվել է նույնությամբ մինչև 2016 թվականը ներառյալ:

Ընտանեկան նպաստների բնագավառում հիմնական փոփոխությունները կատարվել են 2012 թվականին՝ ընտանիքի միջին ամսական եկամտի կառուցվածքում և եկամտի գործակցի հաշվարկման բանաձևում:

2012 թվականի հունվարից ընտանիքի միջին ամսական ամբողջական եկամտի կազմում հաշվի են առնվում նաև զինծառայողներին և նրանց ընտանիքի անդամներին տրվող ամենամյա դրամական օգնությունները, մինչև երկու տարեկան երեխայի խնամքի, ինչպես նաև զոհված՝ Հայաստանի ազգային հերոսի կամ Մարտական խաչ շքանշանով հետմահու պարգևատրված անձի ընտանիքի նպաստները: ՀՀ կառավարության որոշմամբ ընտանիքի անապահովության գնահատման բանաձևում եկամտի գործակցի ազդեցությունը մեղմացվել է, որով չեզոքացվել է ընտանիքի միջին ամսական «մեծացած եկամտի» ազդեցությունը:

Այս փոփոխությունների արդյունքում ցածր աշխատավարձ ունեցող ընտանիքները նույնպես ձեռք են բերում ընտանեկան նպաստի իրավունք՝ առավելապես երեխա ունեցող ընտանիքները:

Սա համահունչ է նախորդ տարիների ընթացքում գրանցված ինֆլյացիային և աղքատության մակարդակի բարձրացմանը: Միաժամանակ միջոցառումն ունի հակակոռուպցիոն բնույթ: Հաշվի առնելով նախորդ տարիների ընթացքում համակարգում աշխատելու փաստը կամ ստացած աշխատավարձի չափը թաքցնող անձանց առկայությունը, որոնք հայտնաբերվում են նախարարության կողմից կատարած տարբեր տեղեկատվական բազաների համադրման միջոցով՝ այս քայլը հնարավորություն է տալիս ցածր աշխատավարձ ունեցող աղքատ ընտանիքներին ընդգրկվել համակարգում՝ առանց դիմելու զարտուղի ճանապարհների:

Պետական նպաստների նշանակման և վճարման գործընթացի վարչարարության բարելավմանն ուղղված փոփոխությունները վերաբերում են նախ և առաջ այն հանգամանքին, որ ավելացել են այն տվյալների թիվը, որոնք որևէ պետական նպաստի իրավունքի իրացման համար ընդունվում են դիմողի հայտարարությամբ, իսկ դրանց հավաստիությունը ստուգվում է առցանց եղանակով ձեռք բերված տվյալով:

Մասնավորապես, հարկ է նշել, որ առցանց եղանակով տվյալներ են ստացվում ՀՀ ոստիկանության բնակչության պետական ռեգիստրի տեղական ստորաբաժանումներից (բնակչության կամ ընտանիքի կազմի մասին տվյալը), ՀՀ ԿԱ անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեից (ընտանիքի ունեցած հողատարածքի մակերեսի, տեսակի և դրա կադաստրային գուտ եկամտի մասին տվյալները): Նշված երկու տվյալն օգտագործվում է անմիջականորեն ՍՍՏՄ-ների կողմից՝ իրենց առցանց հարցմանը տրված պատասխանի ձևով: Առցանց են ստացվում նաև տվյալներ ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարությունից, ՀՀ ԿԱ ոստիկանության ՀՀ ճանապարհային ոստիկանությունից, ՀՀ արդարադատության նախարարության աշխատակազմի քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման և իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրի գործակալություններից՝ ամսական պարբերականությամբ «Նորք» ՄՕՏԻԿ հիմնադրամի կողմից, ուր իրականացվում են տարբեր տեղեկատվական բազաների տվյալների կենտրոնացված համադրումներ. դրանց արդյունքներով ձևավորված ցուցակները տրամադրվում են ՍՍՏՄ-ներին, որոնք աշխատում են այդ ընտանիքների հետ՝ կրկին ուսումնասիրում նրանց սոցիալ-տնտեսական պայմաններն ու առաջարկություն ներկայացնում ընտանեկան կամ սոցիալական նպաստի իրավունքի կապակցությամբ:

Այս ուղղությամբ արված փոփոխություններն իրենց արտահայտությունն են գտել ընտանիքների անապահովության գնահատման համակարգում հաշվառված և ընտանեկան կամ սոցիալական նպաստի իրավունք ձեռք բերած ընտանիքների, նաև ընտանեկան նպաստի իրավունք ձեռք բերած ընտանիքների թվում երեխա ունեցող ընտանիքների թվի հարաբերակցություններում: Այսպես, ստորև ներկայացվում է փոփոխությունների դինամիկան.

Աղյուսակ 1. Ընտանեկան (կամ սոցիալական) նպաստը ՀՀ-ում 2012-2016թթ.

	2012թ.	2013թ.	2014թ.	2015թ.	2016թ.
Հաշվառված ընտանիքներ (% ՀՀ ընտանիքների թվից)	15.9	16.5	17.2	17.4	17.41
Նպաստառու ընտանիքներ (% հաշվառված ընտանիքների թվից)	77.69	79.78	77.71	77.57	80.8
Նպաստառու ընտանիքներ	12.36	13.16	13.37	13.53	14

(% ՀՀ ընտանիքների թվից)					
Երեխա ունեցող ընտանիքներ (% նպաստառու ընտանիքներից)	80.69	76.97	76.27	76.91	75.5
ՀՀ պետական բյուջեով նախատեսված միջոցներ (մլրդ)	37.105	37.105	37.105	38.361	38.361
Նպաստառու ընտանիքների թիվ	96 309	102 570	104 130	105 408	106 296
Նպաստի միջին չափ (դրամ)	29 350	29 350	30 350	30 350	31 350

2016թ.- ին նույնպես շարունակվել է նախատեսված ֆինանսական միջոցների ուղղումն առավել աղքատ ընտանիքներին, առավելապես երեխա ունեցող ընտանիքներին, մասնավորապես բազմազավակ ընտանիքներին, հաշվի առնելով նաև ընտանիքի բնակության վայրը՝ բարձր լեռնային կամ սահմանամերձ բնակավայրեր:

Ընտանեկան նպաստի չափը որոշվում է նպաստի բազային մասին ավելացնելով ընտանիքի մինչև 18 տարեկան յուրաքանչյուր անդամի (երեխայի) համար տրվող հավելումը, որի չափը տարբերակվում է ելնելով տվյալ ընտանիքի անապահովության միավորից, ընտանիքի բնակության վայրից, ինչպես նաև ընտանիքում երեխաների թվից:

Սոցիալական, ընտանեկան նպաստների ինչպես նաև եռամսյակային հրատապ օգնության բազային մասը 2016 թվականի համար սահմանվել է 18000 դրամ:

Ըստ անապահովության միավորի՝ հավելման չափերը տարբերակվում են երեք մակարդակով՝ առաջինը՝ 30.01-35.00 անապահովության միավորների տիրույթ, երկրորդ մակարդակը՝ 35.01-39.00, և երրորդը՝ 39.01 և ավելի: Այս տիրույթներում հավելման չափերը միմյանցից տարբերվում են 500 դրամով՝ որքան բարձր է անապահովության միավորը, այնքան բարձր է հավելման չափը:

Անապահովության միավորների յուրաքանչյուր տիրույթում հավելման չափը նույնպես տարբերակվում է, սահմանամերձ, ինչպես նաև բարձր լեռնային բնակավայրերում բնակվող ընտանիքի երեխայի համար տրվող հավելումը 500 դրամով ավելի է տվյալ տիրույթի համար սահմանված հավելման չափից, իսկ եթե ընտանիքում երեխաների թիվը 4 և ավելի է, ապա նրանցից յուրաքանչյուրի համար տրվող հավելման չափը բարձր է ևս 1000 դրամով:

«Պետական նպաստների մասին» ՀՀ օրենքով ընտանիքների անապահովության գնահատման համակարգում սահմանվել են միանվագ հրատապ օգնության նշանակման հստակ հիմքեր՝ ընտանեկան նպաստի իրավունք ունեցող ընտանիքում երեխայի ծննդյան, երեխայի առաջին դասարան ընդունվելու և ընտանեկան կամ սոցիալական նպաստի իրավունք ունեցող ընտանիքի անդամի (եթե կենսաթոշակառու, ծերության, հաշմանդամության կամ կերակրողին կորցնելու դեպքում նպաստի իրավունք ունեցող չէ) մահվան դեպքում՝ հուղարկավորության:

Ընտանեկան նպաստի իրավունք ունեցող ընտանիքում երեխայի ծննդյան միանվագ հրատապ օգնության չափը սահմանվել է 50 հազար դրամ, երեխայի առաջին դասարան ընդունվելու միանվագ հրատապ օգնության չափը՝ 25 հազար դրամ, իսկ ընտանիքի անդամի

մահվան դեպքում՝ հուղարկավորության միանվագ հրատապ օգնության չափը՝ 50 հազար դրամ: 2016թ. ընտանեկան նպաստի իրավունք ունեցող ընտանիքներին միանվագ հրատապ օգնություն է տրվել երեխայի ծննդյան կապակցությամբ՝ 5163 ընտանիքի, երեխայի առաջին դասարան ընդունվելու կապակցությամբ՝ 11378 ընտանիքի, ընտանիքի անդամի մահվան դեպքում՝ 147 ընտանիքի:

Համակարգում հաշվառված, սակայն ընտանեկան նպաստի իրավունք չունեցող՝ կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված ընտանիքի կարճատև ֆինանսական խնդիրները լուծելու նպատակով՝ ՄՍՏՍ-ն սոցիալական աջակցության խորհրդի առաջարկությամբ կարող է սովյալ ընտանիքին նշանակել հրատապ օգնություն՝ եռամսյակով: Հրատապ օգնություն նշանակելու հարցը կարող է քննարկվել յուրաքանչյուր եռամսյակ և ընդունվել որոշում հրատապ օգնությունը նշանակելու կամ մերժելու մասին: Հրատապ օգնության չափը սահմանվում է բազային նպաստի չափին հավասար: 2016թ. հրատապ օգնություն են ստացել միջինում 5412 ընտանիք:

Միաժամանակ կարևորվում է սոցիալական ծառայությունները փաթեթով տրամադրելու խնդիրը: **Ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների** տրամադրումը միջոց է սոցիալական ծառայությունների որակը, մատչելիությունը բարձրացնելու, դեպի հաճախորդները կողմնորոշելու, դրանց գնահատման և մշտադիտարկման, ինչպես նաև ամբողջ գործընթացի արդյունավետությունը բարձրացնելու համար:

Նշված համակարգին անցնելու գործընթացը բավականին երկարատև է, այն պետք է իրականացվի աստիճանաբար և առնչվում է կառավարման ոլորտի տարբեր ճյուղերի: Համակարգի ներդրման համար իրականացվում է իրավաստեղծ ծավալուն աշխատանք, հստակեցվում են յուրաքանչյուր օղակի լիազորությունների շրջանակները, ինչպես նաև համատեղ աշխատանքի եզրերը, մշակվում են մեխանիզմները, դրանց նորմացույցերը և այլն:

Ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների համակարգի ներդրման նպատակով 2012 թվականի հուլիսի 26-ին ընդունվել է ՀՀ կառավարության N 952-Ն որոշումը, որով հաստատվել է ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների համակարգի (այսուհետ՝ համակարգ) ներդրման ծրագիրը, նախատեսվել և ՀՀ Արարատի մարզում իրականացվել է ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների տրամադրման փորձնական ծրագիր:

Համակարգի ներդրումը ենթադրում է հանրապետությունում ձևավորել համալիր սոցիալական ծառայությունների տարածքային կենտրոններ (ՀՄՕՏԿ), որոնցում տեղակայվելու են սոցիալական ծառայություններ տրամադրող տարածքային մարմինները՝ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայության սոցիալական ապահովության ապահովության բաժինները, զբաղվածության տարածքային (մարզային) կենտրոնները, բժշկասոցիալական փորձաքաննական հանձնաժողովները, ՀՀ մարզպետարանների (Երևանի, Գյումրու, Վանաձորի, Արարատի և Ջերմուկի քաղաքապետարանների) սոցիալական ծառայություններ տրամադրող տարածքային մարմինները:

2013թ. արդեն սկսել են գործել թվով 19 ՀՄՕՏԿ-ներ (Արարատի, Արտաշատի, Վեդու, Մասիսի, Աշոցքի, Մարալիկի, Չարենցավանի, Եղվարդի, Բաղրամյանի, Արմավիրի, Վարդենիսի, Ճամբարակի, Նոյեմբերյանի, Աջափնյակի, Նուբարաշենի, Դավթաշենի, Նորք-Մարաշի, Ավանի, Էրեբունու):

Նշված գործընթացը շարունակելու նպատակով առաջիկայում ՀՀ կառավարության որոշումներով կամ համապատասխան համայնքների ղեկավարների հետ անշարժ գույքի օգտագործման անհատույց անժամկետ պայմանագրեր կնքելու միջոցով ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությանը կհատկացվեն նաև շենքեր, շինություններ՝

հանրապետության այլ տարածքներում համալիր սոցիալական ծառայությունների տարածքային կենտրոններ տեղակայելու համար:

Ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների համակարգի ներդրման ուղղությամբ 2016 թվականին իրականացվել են գիտելիքահեն գործընթացի ներդրման և սոցիալական ծառայությունների տրամադրող նոր տարածքային կենտրոնների ստեղծման ուղղությամբ: Մասնավորապես իրականացվել են հետևյալ աշխատանքները.

Սոցիալական աշխատողների համընդհանուր վերապատրաստում և համալիր սոցիալական ծառայություններ տրամադրող նոր տարածքային կենտրոնների գործարկման պայմանների ստեղծում.

• Սոցիալական համագործակցության ինստիտուցիոնալիզացիայի նպատակով սոցիալական ծառայություններ տրամադրող տարածքային մարմինների, ՏԻՄ-երի և սոցիալական ծառայություններ տրամադրող կազմակերպությունների միջև համագործակցության մեխանիզմներին վերաբերող հանդիպումների, կլոր սեղանների, սեմինարների, ուսուցման դասընթացների կազմակերպում

2016թ. ապրիլ և մայիս ամիսների ընթացքում ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության համապատասխան մասնագետները այցելություններ են կատարել ՀՀ մարզեր՝ տարածքային մակարդակում սոցիալական համագործակցության համաձայնագրի կնքման և դրա շրջանակում համակարգող խորհրդի ձևավորման աշխատանքներին մեթոդական աջակցություն տրամադրելու նպատակով, հիմք ընդունելով՝ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարի 2016թ. փետրվարի 11-ի «Տարածքային մակարդակում սոցիալական համագործակցության համաձայնագրի օրինակելի ձևը, տարածքային մակարդակում սոցիալական համաձայնագրի ընդունման ընթացակարգը, տարածքային մակարդակում կնքված սոցիալական համագործակցության համաձայնագրի համաձայն ձևավորված համակարգող խորհրդի օրինակելի աշխատակարգը սահմանելու, ՀՀ սոցիալական ապահովության նախարարի 2000 թվականի հուլիսի 31-ի N 36-Պ և ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարի 2006 թվականի սեպտեմբերի 18-ի N 153-Ն հրամանները ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N 25-Ն հրամանը (ՀՀ արդարադատության նախարարությունում գրանցվել է 11.03.2016թ., N 11516078):

Տարածքային մակարդակում սոցիալական համագործակցության համաձայնագրին միանալու, ինչպես նաև համակարգող խորհրդի ձևավորման աշխատանքների շրջանակներում համապատասխան հայտարարություններ են տեղադրվել ՀՀ մարզպետարանների (Երևանի քաղաքապետարանի) պաշտոնական կայք էջերում: Համաձայնագրերի կնքման աշխատանքներն ընթացքի մեջ են:

«Իրավախախտում կատարած անձանց վերականգնողական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից Եվրոպայում անվտանգության և համագործակցության կազմակերպության համագործակցությամբ նախաձեռնվել է պատժից ազատված անձանց վերաինտեգրման և ուղղորդման կարգի նախագծի մշակում, և այդ կապակցությամբ, միջգերատեսչական սոցիալական համագործակցության շրջանակներում, 2016թ. մարտի 31-ից ապրիլի 2-ը Ադվերանում կազմակերպվել են աշխատանքային քննարկումներ՝ քրեակատարողական հիմնարկների, իրավախախտում կատարած անձանց վերականգնողական կենտրոնի սոցիալական աշխատողների և ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների տարածքային կենտրոնների ղեկավարողների մասնակցությամբ:

2016թ. մայիսի 13-ին մեկնարկել է միջազգային և տեղական հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների հետ ազգային մակարդակում սոցիալական

համագործակցության համաձայնագրի կնքման գործընթացը, որը ենթադրում է սոցիալական կարիքների բացահայտման, ռիսկերի կանխարգելման, դեպքի վարման արդյունավետության բարձրացման, սոցիալական աջակցության տրամադրման հասցեականության բարձրացման նպատակով սոցիալական ոլորտի տեղեկատվության փոխանակման և գործողությունների իրականացման միասնական ցանցի ձևավորում: Համաձայնագրին միանալու գործընթացը բաց է համագործակցության պատրաստ բոլոր ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց, ինչպես նաև պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների համար:

2016թ. մայիս ամսից ազգային մակարդակով սոցիալական համագործակցության համաձայնագրին միացել է շուրջ 46 կազմակերպություն և ֆիզիկական անձ:

Համաձայնագրերի կնքման աշխատանքները պարբերական են:

• **«Սոցիալական աշխատանք» մասնագիտացման կամ որակավորման բարձրացման դասընթացների ծրագրերի մշակում, կազմակերպում**

Սոցիալական պաշտպանության ոլորտում քաղաքացիական ծառայության կամ համայնքային ծառայության պաշտոն զբաղեցնող աշխատողների մոտ սոցիալական ծառայություններ տրամադրելու գործընթացում կիրառվող համակարգչային ծրագրերի վերաբերյալ անհրաժեշտ գիտելիքների, հմտությունների ձևավորման և զարգացման նպատակով ընդունվել է ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարի 2016թ. մայիսի 2-ի «Սոցիալական ծառայություններ տրամադրելու գործընթացում կիրառվող համակարգչային ծրագրերով ուսուցման, սոցիալական ծառայություններ տրամադրող տարածքային մարմիններում աշխատողների համակարգչային ծրագրերով աշխատանքի լրացուցիչ թեմաները, պահանջները հաստատելու և նախապատրաստական աշխատանքներն իրականացնելու մասին» N 51-Ս/1 հրամանը: Մշակված ուսումնական ծրագրի հիման վրա իրականացվող վերապատրաստման արդյունքում սոցիալական ծառայություններ տրամադրող տարածքային մարմինների աշխատողներին հավաստագրերի տրամադրման նպատակով ընդունվել է ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարի 2016թ. հունիսի 8-ի «Սոցիալական ծառայություններ տրամադրող տարածքային մարմիններում աշխատողների համակարգչային ծրագրերի գիտելիքների հավաստագրման հանձնաժողովի կազմը հաստատելու մասին» N 63-Ս/1 հրամանը:

Մշակվել է սոցիալական աշխատանք մասնագիտացման, ինչպես նաև սոցիալական աշխատողների որակավորման բարձրացման դասընթացների ծրագրերը, որով սահմանվել են սոցիալական աշխատողների համար նախատեսվող որակավորման դասընթացների թեմաներն, ինչպես նաև ժամաքանակներն՝ ըստ վերապատրաստվողների խմբերի:

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարի 2016թ. օգոստոսի 24-ի N 91-Ս/1 հրամանով հաստատվել է «Սոցիալական աշխատանք» մասնագիտության հատուկ ուսուցման դասընթացների կազմակերպման ընթացակարգը և դրանց ծրագրերը: Դասընթացները կազմակերպվել են 2016թ. նոյեմբեր և դեկտեմբեր ամիսների ընթացքում և սոցիալական աջակցության տարածքային գործակալությունների (բաժինների) շուրջ 430 աշխատողներ ուսուցանվել և ստացել են համապատասխան վկայականներ:

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարի 2016թ. սեպտեմբերի 26-ի N 97-Ս/1 հրամանով հաստատվել է սոցիալական ծառայություններ տրամադրող կազմակերպությունների տարածքային մարմիններում սոցիալական ծառայություններ տրամադրելու գործընթացում հավաստագրման ենթակա աշխատողների կողմից կիրառվող համակարգչային ծրագրերի ուսուցման 2016թ. դասընթացների ժամանակացույցը, ըստ որի սոցիալական աջակցության

տարածքային գործակալությունների (բաժինների) շուրջ 500 աշխատողներ անցել են ուսուցում և ստացել հավաստագրեր:

ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության և ՄԱԿ-ի Մանկական հիմնադրամի ֆինանսական աջակցությամբ «Դեպք վարողների կարողությունների զարգացմանն ուղղված» և «Խնամատար ընտանիք» ծրագրերի շրջանակներում ՀՀ Լոռու մարզում՝ 2016թ. հուլիսի 18-22-ը, ՀՀ Արմավիրի մարզում՝ սեպտեմբերի 7-13-ն իրականացվել է վերապատրաստման դասընթաց սոցիալական աջակցության տարածքային գործակալությունների (բաժինների) դեպք վարողների համար: Դասընթացի նպատակն էր տեղական մակարդակում գործունեություն ծավալող սոցիալական ոլորտի մասնագետների կարողությունների զարգացման ճանապարհով նպաստել քաղաքականության և ծառայությունների մատուցման մակարդակների ներդաշնակեցմանը:

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության և ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի միջև կնքված համագործակցության պայմանագրի շրջանակներում ՀՀ Շիրակի, Լոռու, Տավուշի և Գեղարքունիքի մարզերում իրականացվող «Աշխատանքային միգրացիայի սոցիալական հետևանքների մեղմացում և տեղական զարգացման մեջ միգրանտների ներգրավվածության բարձրացում. դեպքի վարման բաղադրիչ» ծրագրի վերջին փուլում վերը նշված մարզերի սոցիալական ծառայությունների տարածքային գործակալությունների (բաժինների) սոցիալական դեպքի վարման աշխատանքներում ընդգրկված թվով 50 դեպք վարողների հետ տեղերում 2016թ. սեպտեմբերի 2-15-ն իրականացվել է երկօրյա սեմինար-դասընթացներ, որը վերաբերում էր «Սոցիալական աջակցության մասին» ՀՀ օրենքի և օրենքից բխող ենթաօրենսդրական ակտերի մասնագիտական իրազեկմանը և առկա հարցադրումների վերհանմանն ու պարզաբանմանը:

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունը ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի հետ համատեղ 2016թ. սեպտեմբերի 7-9-ը Դիլիջանում կազմակերպել է «Սոցիալական ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունների միջև համագործակցության ինստիտուցիոնալացումը տեղական և տարածքային մակարդակներում» թեմայով:

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունը ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի հետ համատեղ 2016թ.-ի սեպտեմբերի 16-17-ը Ծաղկաձորում «Աշխատանքային միգրացիայի սոցիալական հետևանքների մեղմացում և տեղական զարգացման մեջ միգրանտների ներգրավվածության բարձրացում. դեպքի վարման բաղադրիչ» ծրագրի շրջանակներում կազմակերպել է «Սոցիալական դեպքի վարման ինստիտուտի կայացման մարտահրավերների նոր լուծումներ» թեմայով սեմինար-քննարկում, որի ընթացքում ներկայացվել է ծրագրի նոր զարգացումները, սոցիալական դեպքի վարման տեղեկատվական ենթահամակարգի լրամշակման սկզբունքները:

• **Սոցիալական աշխատողների ռեգիստրի ձևավորում**

Ձևավորվել է սոցիալական աջակցության տարածքային գործակալությունների (բաժինների) սոցիալական աշխատողների ռեգիստրը: Ներկայումս աշխատանքներ են իրականացվում սոցիալական ծառայություններ տրամադրող հասարակական կազմակերպությունների սոցիալական աշխատողների տվյալներն այդ ռեգիստրում ներառելու համար:

Ձևավորվել է նաև ազգային մակարդակով սոցիալական համագործակցության համաձայնագրի միացած կազմակերպությունների և ֆիզիկական անձանց ռեգիստրը:

• **Համալիր սոցիալական ծառայություններ տրամադրող ևս 20 տարածքային կենտրոնների գործարկման պայմանների ապահովում**

ՀՀ վարչապետի 2016թ.մարտի 16-ի N 02/24.12/3604-16 հանձնարարականի հիման վրա համալիր սոցիալական ծառայությունների տարածքային կենտրոնների (այսուհետ՝ ՀՄՕՏԿ) ձևավորման համար ՏԻՄ-երի կողմից ներկայացվել են անհրաժեշտ տարածքների հատկացման նոր առաջարկություններ (առաջնահերթությունը տալով առավել քիչ ծախսատար կառույցների տարբերակներին): Այդ առաջարկությունները հաշվի առնելով, նոր ՀՄՕՏԿ-ների գործարկումն ապահովելու ուղղությամբ բավարար աշխատանքային պայմանների և միասնական ընդունարանների ստեղծման նպատակով մշակվել և հաստատվել են դրանց կառուցման կամ հիմնանորոգման էսքիզային նախագծերի և նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի մշակման աշխատանքներ (ընդամենը 11 ՀՄՕՏԿ-ի համար): Արդեն իսկ սկսվել են Վանաձորի, Ստեփանավանի, Ամասիայի, Թալինի, Մալաթիա-Մեքաստիայի ՀՄՕՏԿ-ների շինվերանորոգման աշխատանքները: Իսկ Շենգավիթի և Հրազդանի ՀՄՕՏԿ-ների շինվերանորոգման աշխատանքներն սկսելու նպատակով սահմանված կարգով տրվել են մրցույթների հայտարարություններ:

Եվս 10 ՀՄՕՏԿ-ների համար առկա են համապատասխան տարածքի հատկացման վերաբերյալ ՀՀ կառավարության կամ համայնքի ավագանու որոշումները: Ներկայումս ընթանում են գույքի նկատմամբ իրավունքի պետական գրանցման աշխատանքները: Այդ ՀՄՕՏԿ-ներից 7-ի համար նախագծային կազմակերպության ընտրության մրցույթը գնահատման փուլում է, իսկ Արթիկի ՀՄՕՏԿ-ի համապատասխան տարածքի գնման գործընթացն ավարտվել է և իրականացվում է գույքի ընդունման-հանձնման գործընթացը:

Նոր ձևավորվող ՀՄՕՏԿ-ների գույքի և տեխնիկական վերազինման նպատակով կատարվել է կարիքների ուսումնասիրություն և ընթացքի մեջ է դրանց ձեռք բերման մրցույթների հայտարարման գործընթացը:

Ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների համակարգի լիարժեք գործունեության ապահովման համար անհրաժեշտ ծախսերի ֆինանսական մոդելների մշակման համար ընտրված խորհրդատու կազմակերպությունը ներկայացրել է աշխատանքների իրականացման առաջին միջանկյալ հաշվետվությունը, որն ընդունվել է ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության կողմից:

Ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների համակարգի վերաբերյալ հանրային իրազեկման աշխատանքների իրականացման նպատակով խորհրդատու կազմակերպություն է ընտրվել «ՄԻ Էմ Ջի» ընկերությունը, որը ներկայումս իրականացնում է աշխատանքների կատարման մասին առաջին միջանկյալ հաշվետվության լրամշակման աշխատանքները, հաշվի առնելով ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության առաջարկությունները՝ կապված լուսաբանող թեմաների, ժանրերի, լսարանների և այլ հայտանիշների կոնկրետացման հետ:

Նոր ՀՄՕՏԿ-ների ստեղծման հետ կապված խնդիրներն ու անելիքները քննարկելու նպատակով 2016թ. մայիսի 6-8-ը կազմակերպվել է սեմինար-խորհրդակցություն՝ սոցիալական ծառայություններ տրամադրող տարածքային մարմինների ղեկավարների մասնակցությամբ:

Ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների համակարգի ներդրման հետ կապված աշխատանքների ու խնդիրների վերաբերյալ հանրային իրազեկման աշխատանքներ են իրականացվել Վանաձորում, Թալինում, Ստեփանավանում, Ախուրյանում, Երևան քաղաքի Մալաթիա-Մեքաստիա վարչական շրջանում:

Մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստ

«Պետական նպաստների մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն մինչև երկու տարեկան երեխայի խնամքի նպաստի իրավունք ունի ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքով սահմանված կարգով մինչև երեք տարեկան երեխայի խնամքի արձակուրդում գտնվող ծնողը՝ մինչև երեխայի երկու տարեկան դառնալը: 2009 թվականի հունվարի 1-ից մինչև երկու տարեկան երեխայի խնամքի նպաստի չափը կազմում է 18000 դրամ:

Մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստ ստացող նպաստառուների թիվը և նպաստների վճարմանը հատկացված ֆինանսական միջոցները 2012-2016թթ.

Տարիներ	2013թ.		2014թ.		2015թ.		2016թ.	
	Նպաստառուների միջին ամսական թիվ	Ֆին. միջոցներ (մլրդ. դրամ)	Նպաստառուների միջին ամսական թիվ	Ֆին. միջոցներ (մլրդ. դրամ)	Նպաստառուների միջին ամսական թիվ	Ֆին. միջոցներ (մլրդ. դրամ)	Նպաստառուների միջին ամսական թիվ	Ֆին. միջոցներ (մլրդ. դրամ)
Ընդամենը	11539	3.066	13312	3.072	13063	3.068	13493	2.914

Ժողովրդագրական վիճակի բարելավման նպատակով 2016 թվականին շարունակվել են նախորդ տարի սկսված օրենսդրական փոփոխությունները՝ ուղղված երեխայի ծննդյան կապակցությամբ տրամադրվող պետական աջակցության ձևերի ու ծավալների արդյունավետության բարձրացմանը:

Մասնավորապես, բնագավառը կանոնակարգելու նպատակով 2016 թվականին մշակվել են մի շարք իրավական ակտեր, այդ թվում՝

1. «Պետական նպաստների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ օրենք (ընդունվել է 16.12.2016թ. թիվ ՀՕ-223-Ն).
2. «ՀՀ կառավարության 2015 թվականի հոկտեմբերի 8-ի N 1179-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ կառավարության 2016 թվականի հունվարի 20-ի N 75-Ն որոշում,
3. «ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 6-ի N 275-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ կառավարության 2016 թվականի հունվարի 20-ի N 81-Ն որոշում,
4. «ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մարտի 6-ի N 275-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ կառավարության 2016 թվականի մարտի 17-ի N 254-Ն որոշում,
5. «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2015 թվականի դեկտեմբերի 29-ի N 1566-Ն որոշման մեջ լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ կառավարության 2016 թվականի սեպտեմբերի 22-ի թիվ N 966-Ն որոշում,
6. «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2014 թվականի մարտի 6-ի N 275-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ կառավարության 2016 թվականի նոյեմբերի 18-ի N 1178-Ն որոշում:

Մայրության նպաստ 2016 թվականից վճարվում է նաև չաշխատող մայրերին: Նպաստի չափը կազմում է 126 600 դրամ:

2016թ. վերանայվել են երեխայի ծննդյան միանվագ վճարի, որպես ընտանեկան դրամագլուխ տրամադրված գումարի, տնօրինման ուղղությունները՝ դրանք ավելի մատչելի դարձնելով հատկապես գյուղական բնակավայրերի բնակիչների համար (կարող են ուղղվել նաև երեխայի ծնողին տրամադրված գյուղատնտեսական վարկի տոկոսագումարը վճարելուն և մայր գումարը մարելուն (եթե վարկի տոկոսադրույքը մասնակի սուբսիդավորվում է պետական ծրագրի շրջանակում), ՀՀ կառավարության սահմանած հեռավոր, սահմանամերձ, բարձրլեռնային, լեռնային, մինչև 1000 բնակիչ ունեցող գյուղական բնակավայրերում, Գեղարքունիքի մարզի Այգուտ, Լոռու մարզի Եղեգնուտ, Սյունիքի մարզի Տաթև, Տավուշի մարզի Իծաքար բնակավայրերում բնակարանի կամ բնակելի տան կամ այլ անշարժ գույքի գնման համար):

Պարզեցվել է երեխայի ծննդյան միանվագ, չաշխատող անձի մայրության և մինչև երկու տարեկան երեխայի խնամքի նպաստ նշանակելու համար դիմումը և անհրաժեշտ փաստաթղթերը ներկայացնելու կարգը. դրանք շահառուի հաշվառման տարածքային բաժին ՈԾ2017 թ. հունվարի 1-ից՝ ցանկացած տարածքային բաժինՈ կարող է ներկայացնել այլ անձ: Ընդ որում՝ 1-ին և 2-րդ երեխայի ծննդյան դեպքում երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստի դիմումը կարող է ներկայացվել առցանց:

Քննության առնելով ՀՀ քաղաքացիների բարձրացրած հարցը՝ կարգավորվել են ԼՂՀ-ում հաշվառված գործատուի մոտ աշխատող՝ խնամքի արձակուրդում գտնվող ծնողին խնամքի նպաստ նշանակելուն և վճարվելուն առնչվող հարաբերությունները. ԼՂՀ-ում խնամք նպաստ չնշանակվելու դեպքում խնամքի նպաստի իրավունքն իրացվում է ՀՀ օրենսդրության համաձայն:

4. Սոցիալական պաշտպանություն

Հաշմանդամներ և տարեցներ

Հաշմանդամության բնագավառում վարվող քաղաքականությունն ու պետական նպատակային ծրագրերն ուղղված են հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանությանը, նրանց համար հավասար հնարավորությունների և մատչելի պայմանների ապահովմանը, հետևաբար նաև՝ սոցիալական ներառմանը:

2016 թվականին շարունակվել են հաշմանդամության բնագավառի օրենսդրությունը «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի դրույթներին համապատասխանացնելուն ուղղված աշխատանքները:

Լրամշակվել է «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության և սոցիալական ներառման մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը, որը 2016թ. դեկտեմբերի 16-ին ՀՀ Ազգային Ժողովում ընդունվել է առաջին ընթերցմամբ:

Ոլորտում առաջիկա տարիների սոցիալական ներառման միասնական, համակարգված քաղաքականություն իրականացնելու նպատակով հաստատվել է Հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական ներառման 2017-2021 թվականների համալիր ծրագիրը և ծրագրի իրականացումն ապահովող միջոցառումների ցանկը:

Շարունակվել են աշխատանքները անձի բազմակողմանի գնահատման՝ Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության ֆունկցիաների միջազգային դասակարգման սկզբունքների վրա հիմնված հաշմանդամության սահմանման նոր մոդելի ներդրման ուղղությամբ: Մշակված չափորոշիչներն ու գործիքները թույլ կտան անձին գնահատել հնարավորինս օբյեկտիվ, ինչպես նաև անձի կարիքների բազմակողմանի գնահատման հիման վրա մատուցել հասցեական և նպատակային ծառայություններ: 2016թ. հոկտեմբերի 20-21-ին

կազմակերպվել է «Աշխարհն առանց արգելքների» խորագրով միջազգային գիտաժողով, որի ժամանակ ներկայացվել է ԱՀԿ ՖՄԴ միջազգային փորձը, ինչը նույնպես նպաստեց մոդելի ներդրման համար անհրաժեշտ եզրահանգումներ կատարելու և առաջարկություններ ներկայացնելու համար:

2016թ. իրականացվող պետական նպատակային ծրագրերի շրջանակներում հաշմանդամներին անվճար տրամադրվել են պրոթեզաօրթոպեդիկ պարագաներ, ձայնաստեղծ սարքեր, աչքի պրոթեզներ, սայլակներ, լսողական սարքեր և այլ վերականգնողական պարագաներ: Նախարարությունը հետևողական աշխատանքներ է տարել ինչպես պարագաների տեխնիկական բնութագրերի հստակեցման, այնպես էլ դրանց գների վերահսկման նկատմամբ:

Տեսողությունը կորցրած անձանց համար շարունակվել է հատուկ տառատեսակներով գրքերի և տետրերի տպագրման և «Խոսող գրքերի» ձայնագրության ծրագիրը:

«Արթմեղձ բժշկական վերականգնողական կենտրոնում բժշկասոցիալական և հոգեկան առողջության վերականգնման ծառայություն է ստացել 818 անձ:

Պետական աջակցություն է ցուցաբերվել «ՓրկությունՈՍ, «Լիարժեք կյանք» հասարակական կազմակերպություններին՝ հաշմանդամություն ունեցող երեխաներին և դեռահասներին ցերեկային կենտրոնում սոցիալ-վերականգնողական ծառայություններ տրամադրելու նպատակով:

2016թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ հաշմանդամների հաշվառման հանրապետական շտեմարանում հաշվառված հաշմանդամություն ունեցող անձանց թիվը կազմում է 205.166 անձ, որից 8.118-ը հաշմանդամ երեխա:

Տարեցների հիմնահարցերի բնագավառում պետական քաղաքականության հիմնական նպատակն է նպաստել խնամքի կարիք ունեցող տարեց մարդկանց կյանքի որակի բարձրացմանը: 2016 թվականին շարունակվել են աշխատանքները տարեցների սոցիալական պաշտպանության, խնամքի և սոցիալական ծառայությունների բարելավման և նրանց համար արժանապատիվ կենսապայմաններ ու արժանապատիվ ծերություն ապահովելու ուղղությամբ:

2016թ-ի հոկտեմբերի 27-ին ընդունվել է ՀՀ կառավարության N 1112-Ն որոշումը՝ «Պետության կողմից երաշխավորված՝ պետական մարմինների ենթակայության ներքո գտնվող սոցիալական ծառայություններ տրամադրող կազմակերպությունների կողմից անվճար տրամադրվող սոցիալական ծառայությունների ու սոցիալական աջակցության վճարովի ծառայությունների ցանկերը և սոցիալական աջակցության վճարովի ծառայությունների տրամադրման, սոցիալական աջակցության վճարովի ծառայություններից ձևավորված ֆինանսական միջոցներից սոցիալական աջակցության ֆինանսավորման դեպքերն ու կարգը սահմանելու մասին», որը կնպաստի սոցիալական ծառայություններ տրամադրող կազմակերպությունների գործունեության արդյունավետության և պատասխանատվության բարձրացմանը և որով սահմանված են պետության կողմից երաշխավորված՝ պետական մարմինների ենթակայության ներքո գտնվող սոցիալական ծառայություններ տրամադրող կազմակերպությունների կողմից անվճար տրամադրվող սոցիալական ծառայությունների և սոցիալական աջակցության վճարովի (համավճարով) հիմունքներով տրամադրվող սոցիալական ծառայությունների ցանկերը, ինչպես նաև սոցիալական աջակցության վճարովի (համավճարով) ծառայությունների տրամադրման, սոցիալական աջակցության վճարովի (համավճարով) ծառայություններից ձևավորված ֆինանսական միջոցներից սոցիալական աջակցության ֆինանսավորման դեպքերն ու կարգը:

Շարունակվել են իրականացվել միջոցառումներ, որոնք նախատեսված են ՀՀ կառավարության 2012 թվականի օգոստոսի 2-ին հավանության արժանացած «Բնակչության ծերացման հետևանքներից բխող հիմնախնդիրների լուծման և տարեցների սոցիալական պաշտպանության ռազմավարությունը և դրա իրականացման 2012-2017թթ. գործողությունների ծրագիրը հաստատելու մասին» թիվ 31 արձանագրային որոշմամբ:

«Տարեցներին շուրջօրյա խնամքի ծառայություններ» ծրագրի շրջանակում միայնակ տարեցներին և հաշմանդամներին շուրջօրյա խնամքի ծառայություններ են մատուցում ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ենթակայությամբ գործող հինգ տուն-ինտերնատ` Երևանի N 1, Նորքի, Վարդենիսի նյարդահոգեբանական, Գյումրու տուն-ինտերնատները և «Ձորակ» հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց խնամքի կենտրոնը: Տուն-ինտերնատներում խնամվող 1210 կենսաթոշակառուները գտնվում են պետության լրիվ խնամքի ներքո:

«Տնային պայմաններում միայնակ տարեցների սոցիալական սպասարկում» ծրագրով նախատեսված միայնակ տարեցներին տնային պայմաններում խնամքի և սոցիալական սպասարկման ծառայություններ է մատուցում նախարարության համակարգում գործող «Տնային պայմաններում միայնակ տարեցների և հաշմանդամների սոցիալական սպասարկման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ը, որը Երևան քաղաքում սպասարկում է 1500 միայնակ ծեր ու հաշմանդամ կենսաթոշակառուի:

«Հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց ցերեկային խնամքի ծառայություններ» ծրագրով «Ձորակ» հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց խնամքի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին կից ցերեկային կենտրոնում խնամքի և սոցիալական սպասարկման ծառայություն են ստանում հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող 30 անձ:

«Անօթևան մարդկանց համար ժամանակավոր օթևանի տրամադրման ծառայություններ» ծրագրի շրջանակում ՀՀ պետական բյուջեից «Հանս Քրիստիան Քոֆոեդ» բարեգործական հիմնադրամին հատկացվում է ֆինանսական միջոցներ` 100 անօթևան անձի ժամանակավոր (մինչև 90 օր ժամանակով) կացարան տրամադրելու և սոցիալական տարբեր ծառայություններ մատուցելու համար:

«ՀՀ մարզերում միայնակ տարեցներին, հաշմանդամներին տնային պայմաններում և տարեցների ցերեկային խնամքի կենտրոններում սոցիալական սպասարկում» ծրագրով պետական աջակցություն է ցուցաբերվել «Առաքելություն Հայաստան» ԲՀԿ-ին հանրապետության 8 մարզերում 4200 միայնակ տարեց ու հաշմանդամ կենսաթոշակառուի տնային պայմաններում և ցերեկային կենտրոններում սպասարկող աշխատողների աշխատավարձը փոխհատուցելու համար:

«Վանաձորի տարեցների տանը խնամվողներին շուրջօրյա խնամք և սոցիալական սպասարկում» ծրագրով Վանաձորի տարեցների տանը խնամվել է 55 կենսաթոշակառու:

Միաժամանակ, տարեցների իրավունքների ու շահերի պաշտպանության նպատակով ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության և գործընկեր շահագրգիռ կազմակերպությունների (Հայկական Կարիտասի, «Առաքելություն Հայաստան ԲՀԿ-ի, Հայկական Խարմիր Խաչի և այլն) նախաձեռնությամբ հիմնադրված ՀՀ-ում տարեցների սոցիալական պաշտպանության հիմնախնդիրներով և խնամքի տրամադրմամբ զբաղվող պետական, հասարակական և մասնավոր կառույցների ցանցը շարունակել է իր գործունեությունը` հավաքների ընթացքում վեր հանելով բազմաթիվ խնդրահարույց հարցեր րև անհրաժեշտության և հնարավորության սահմաններում լուծում տվել այդ հարցերի լուծմանը: Ցանցի անդամները ներգրավվել են նաև «Ծերացման հետևանքների հաղթահարման

և տարեցների սոցիալական պաշտպանության ռազմավարության և ռազմավարության իրականացման 2017-2021 թվականների միջոցառումների ծրագրի»>> մշակման աշխատանքներին:

Երեխաների հիմնահարցերի բնագավառ

2016 թվականին շարունակվել են ընտանիքի, կանանց և երեխաների պաշտպանության ոլորտում իրականացվող բարեփոխումները: Մասնավորապես տարվա ընթացքում մշակվել և ընդունվել են հետևյալ իրավական ակտերը.

1. «Կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաներին խնամատարության հանձնելու ընթացակարգի բարեփոխման հայեցակարգին հավանություն տալու մասին» ՀՀ կառավարության N 9 արձանագրային որոշումը, ընդունվել է 2016 թվականի մարտի 10-ին,
2. «Հայաստանի Հանրապետությունում կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների խնամքի այլընտրանքային ծառայությունների համակարգի զարգացման հայեցակարգը հաստատալու մասին» ՀՀ կառավարության N 18 արձանագրային որոշումը, ընդունվել է 2016 թվականի մայիսի 12-ին,
3. «Հայաստանի Հանրապետությունում կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների խնամքի այլընտրանքային ծառայությունների համակարգի զարգացման հայեցակարգի կատարումն ապահովող միջոցառումների ծրագիրը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության N 36 արձանագրային որոշումը, ընդունվել է 2016 թվականի սեպտեմբերի 15-ին,
4. «Կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների՝ այլընտրանքային խնամքի տրամադրման նպատակով ուղղորդման կարգը և չափորոշիչները հաստատելու և 2015 թվականի սեպտեմբերի 25-ի N 1112-ն որոշման մեջ փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՀ կառավարության N 551-Ն որոշումը, ընդունվել է 2016 թվականի մայիսի 26-ին,
5. «Խնամակալության և հոգաբարձության մարմինների կանոնադրությունը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2011 թվականի փետրվարի 24-ի N 164-ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» ՀՀ կառավարության N 631-Ն որոշումը, ընդունվել է 2016 թվականի հունիսի 2-ին,
6. «Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության «Երևանի երեխաների խնամքի և պաշտպանության N 2 գիշերօթիկ հաստատություն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը վերանվանելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2007 թվականի հուլիսի 26-ի N 890-ն որոշման մեջ փոփոխություն կատարելու մասին» ՀՀ կառավարության N 831-Ն որոշումը, ընդունվել է 2016 թվականի օգոստոսի 11-ին,
7. ՈՀայաստանի Հանրապետության կառավարության մի շարք որոշումներում փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ կառավարության N 831-Ն որոշումը, ընդունվել է 2016 թվականի սեպտեմբերի 8-ին N 957 –Ն որոշումը,
8. «Խնամակալության և հոգաբարձության մարմիններին կից գործող խնամակալության և հոգաբարձության հանձնաժողովների գործունեության վերաբերյալ մեթոդական ուղեցույց հաստատալու մասին» ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարի 2016 թվականի հունվարի 31-ի N 12-Ս/1 հրամանը,

9. «Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունն ներկայացվող՝ երեխայի խնամքի տրամադրման մասին եզրակացության, երեխային բնակչության սոցիալական պաշտպանության խնամքի գիշերօթիկ հաստատություն ուղեգրելու մասին եզրակացության և բնակչության սոցիալական պաշտպանության խնամքի գիշերօթիկ հաստատությունից երեխայի ծնողների (ծնողի) կամ այլ օրինական ներկայացուցչի գրավոր դիմումի հիման վրա երեխայի դուրսգրման մասին եզրակացության, բնակչության սոցիալական պաշտպանության ընդհանուր տիպի և հատուկ (մասնագիտացված) հաստատությունից երեխայի կենսաբանական ընտանիք վերադառնալու համար տրվող եզրակացության ձևերը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարի 2007 թվականի սեպտեմբերի 1-ի N 121-ն հրամանը ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարի 2016 թվականի մայիսի 3-ի N 54-Ն հրամանը:

2016 թվականին շարունակվել են նաև ՀՀ-ում երեխայի իրավունքների պաշտպանության 2013-2016թթ. ռազմավարական ծրագրով նախատեսված միջոցառումների իրականացումը: Մասնավորապես՝ կատարվել են կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների կյանքի որակի բարելավման և սոցիալական պաշտպանության երաշխիքների ապահովման, նրանց մատուցվող այլընտրանքային ծառայությունների ցանցի զարգացման, երեխաների խնամքի և պաշտպանության հաստատություններում մատուցվող ծառայությունների որակի բարելավման աշխատանքներ:

Նախարարության համակարգում գործող՝ երեխաների շուրջօրյա խնամք իրականացնող բնակչության սոցիալական պաշտպանության ընդհանուր տիպի և հատուկ (մասնագիտացված) վեց հաստատությունում (մանկատներում) իրականացվել է առանց ծնողական խնամքի մնացած շուրջ 660 երեխայի խնամքը, այդ թվում՝ շուրջ 450 երեխայի խնամքը՝ երեք հատուկ (մասնագիտացված) հաստատությունում: Թեև երեխաների շուրջօրյա խնամք իրականացնող բնակչության սոցիալական պաշտպանության ընդհանուր տիպի հաստատություններում շարունակում է նվազել խնամվող երեխաների թիվը, այդուհանդերձ սոցիալ-տնտեսական ծանր պայմաններով պայմանավորված՝ ավելացել է առողջական խնդիրներ ունեցող երեխաների թիվը հատուկ (մասնագիտացված) հաստատություններում:

Նախարարության համակարգի՝ երեխաների խնամքի և պաշտպանության 7 գիշերօթիկ հաստատությունում մինչև 2016 թվականի հուլիս ամիսը խնամվել է սոցիալապես անապահով, ընտանիքների անապահովության գնահատման համակարգում հաշվառված ընտանիքների դպրոցահասակ շուրջ 664 երեխա, որոնց խնամքը տարանջատվում է կրթությունից: Բարեփոխումներով պայմանավորված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2016 թվականի օգոստոսի 11-ին N 831-Ն որոշմամբ Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության «Երևանի երեխաների խնամքի և պաշտպանության N 2 գիշերօթիկ հաստատություն» պետական ոչ առևտրային **կազմակերպությունը** վերակազմակերպվել է երեխայի և ընտանիքի աջակցության կենտրոնի, որտեղ տարվա ընթացքում ցերեկային խնամք և աջակցություն է տրամադրվել կազմակերպության սպասարկման տարածքի կյանքիմ դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաներին և նրանց ընտանիքներին:

Տարեվերջին 6 հաստատությունում շուրջօրյա խնամք է ստացել 529 երեխա:

Նախարարության համակարգի՝ երեխաների սոցիալական հոգածության ցերեկային 4 կենտրոնները ծառայություններ են տրամադրել կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված 6-18 տարեկան շուրջ 362 երեխայի և նրանց ընտանիքներին:

«Հուլիսի կամուրջ» հասարակական կազմակերպության՝ երեխաների 4 ցերեկային կենտրոնում (Դիլիջան, Իջևան, Նոյեմբերյան, Բերդ) ծառայություններ են մատուցվել դժվար իրավիճակում հայտնված առնվազն 250 երեխայի:

«Երևանի երեխաների «Զատիկ» սոցիալական աջակցության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ը կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված 3-18 տարեկան շուրջ 19 երեխայի տրամադրել է մինչև 6 ամիս ժամկետով շուրջօրյա խնամք:

Առանց ծնողական խնամքի մնացած շուրջ 23 երեխա խնամվել է խնամատար ընտանիքներում:

Հաստատություններից երեխաներին կենսաբանական ընտանիքներ վերադարձնելու (բեռնաթափում և կանխարգելում) միջոցառման շրջանակում ՀՀ Լոռու և ՀՀ Շիրակի մարզերում, կենսաբանական ընտանիք է վերադարձել 40 երեխա, կանխարգելվել է 60 երեխայի մուտքը հաստատություններ: Միջոցառման շրջանակում ընտանիքներին տրամադրվել է բնակարանային օգնության փաթեթ՝ սննդի զամբյուղ, հագուստ և կոշիկ, գրենական պիտույքներ և դասագրքեր, կենտրոնիկ ծառայությունների փոխհատուցում:

«Հայաստանի Հանրապետության մանկատների շրջանավարտներին աջակցություն և խորհրդատվություն» ծրագրի շրջանակներում «Վանաձորի մանկատուն» ՊՈԱԿ-ի և «Գավառի մանկատուն» ՊՈԱԿ-ի 18 տարեկան 5 շրջանավարտի տրամադրվել է միանվագ դրամական օգնություն:

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության համաֆինանսավորմամբ 2016 թվականի ընթացքում «Հաշմանդամ երեխաների ցերեկային խնամքի ծառայությունների մատուցում Երևանի Մալաթիա-Սեբաստիա վարչական շրջանի N 92 ներառական մանկապարտեզում» ծրագրի շրջանակում Երևանի Մալաթիա-Սեբաստիա վարչական շրջանի N 92 ներառական մանկապարտեզում կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված, այդ թվում մտավոր և ֆիզիկական զարգացման ծանր խանգարումներ ունեցող մինչև 6 տարեկան միջինը 24 երեխայի մատուցվել է բազմամասնագիտական ծառայություններ:

Տարվել են նաև կանանց և տղամարդկանց հավասար իրավունքների և հավասար հնարավորությունների ապահովման, թրաֆիքինգի կանխարգելման և դրա գոհերին աջակցելու աշխատանքներ:

5. Ժողովրդագրություն

2016թ. կատարած աշխատանքները բխել են ՀՀ ժողովրդագրական քաղաքականության ռազմավարության և դրա իրականացումն ապահովող միջոցառումների դրույթներից՝ հաշվի առնելով անցած տարիներին հանրապետությունում արձանագրված ժողովրդագրական զարգացումները:

ՀՀ ժողովրդագրական իրավիճակը բնութագրող ցուցանիշները շարունակում են մնալ մտահոգիչ և խնդրահարույց: 2016թ. հոկտեմբերի 1-ի դրությամբ, տարեսկզբի համեմատ, հանրապետության մշտական բնակչությունը նվազել է 4.7 հազարով՝ կազմելով 2,993.9 հազար: 2016թ. առաջին 9 ամիսներին, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ, ժողովրդագրական զարգացման հիմնական ցուցանիշները դրսևորել են տարբեր միտումներ: Այսպես, նշված ժամանակահատվածում գրանցվել է 29914 ծնունդ (նվազում 699-ով), արձանագրվել է մահացության 20427 դեպք (նվազում 520-ով), ամուսնության 12088 դեպք (նվազում 1032-ով), ամուսնալուծության 2682 դեպք (նվազում 117-ով):

Մշակվել է «Հայաստանի Հանրապետության ժողովրդագրական իրավիճակի բարելավման ազգային ծրագիրը և ծրագրի իրականացումն ապահովող միջոցառումների ցանկը

հաստատելու մասին՝ ՀՀ կառավարության որոշման նախագիծը, որում ներառված միջոցառումները միտված են լինելու՝

- ծնունդների նյութական խրախուսմանը,
- մահացության, այդ թվում՝ մանկական և մայրական, կրճատմանը,
- բնակարանի կարիք ունեցող անձանց բնակարանով ապահովմանը՝ բնակարանով ապահովման պետական նպատակային ծրագրի (սոցիալական բնակարանային ֆոնդի) ներդրման և իրականացման միջոցով,
- տարիքային տարբեր խմբերին պատկանող մայրացած կանանց աջակցությանը,
- երիտասարդ և բազմազավակ ընտանիքների աջակցության և զարգացման

այլընտրանքային մոտեցումների և տարբերակների ներդրմանը՝ ժողովրդագրական զարգացման ազգային հիմնադրամի ստեղծմամբ:

Պայմանավորված հանրապետությունում տեղի ունեցած սահմանադրական փոփոխություններով, ինչպես նաև հաշվի առնելով ծնելիության ցածր մակարդակը՝ կարևորվել է բազմազավակ ընտանիքների սոցիալական երաշխիքների սահմանման անհրաժեշտությունը. ՀՀ կառավարության 2016թ. մարտի 10-ի N 245-Ս որոշման հավելվածի 21-րդ կետով ամրագրվել է «Բազմազավակ ընտանիքների մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի մշակումը, որը ՀՀ կառավարության քննարկմանը կներկայացվի 2017թ. հոկտեմբերին:

Ժողովրդագրական քաղաքականության համար գիտահետազոտական հենքի ապահովման նպատակով «Ժողովրդագրական քաղաքականության ազդեցությունների վերլուծություն և գնահատում» ծրագրի շրջանակներում, կատարվել է «Աջակցություն Հայաստանի Հանրապետության ժողովրդագրական իրավիճակի բարելավման ազգային ծրագրին» ուսումնասիրությունը:

Հայաստանի սոցիալական պատկերը և աղքատությունը, 2017

Վիճակագրական-վերլուծական զեկույց

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒԻ ՊԱՏԱՄԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐ՝

ՀՀ վիճակագրության պետական խորհրդի
անդամ

ԳԱԳԻԿ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

☎ (374 11) 523 927

ՀՀ ԱՎԾ աշխատակազմի տնային
տնտեսությունների հետազոտությունների
բաժին

☎ (374 11) 524 326

Թողարկման պատասխանատու՝

ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության
աշխատակազմի վիճակագրական
տեղեկատվության տարածման և
հասարակայնության հետ կապերի բաժին

☎ (374 11) 523 356